

ÖZET

İptalle Gelen Sorun: Reformdan Geriye Ne Kaldı? Anayasa Mahkemesi'nin 15.12.2006 Tarihli Kararına İlişkin Bir Değerlendirme

1.1.2007 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası' nın bazı hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulması amacıyla Cumhurbaşkanı ve 118 Milletvekili tarafından dava açılmıştır. Anayasa Mahkemesi de, 5510 sayılı Yasa'nın bazı hükümlerini Anayasa'ya aykırı bulmuş ve iptal etmiştir. Özellikle kamu görevlileri ile ilgili hükümleri Anayasa'nın 2, 10 ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiş ve kamu görevlilerinin emeklilikleri ile sağlık işlemlerinin ayrı bir yasayla düzenlenmesi gerektiğine hükmetmiştir. 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte yürürlükten kaldırılması öngörülen, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Yasası, iptal kararından sonra yürürlüğünü sürdürmeye devam edecektir. Bu makalede, Sosyal Güvenlik Sisteminde yapılması öngörülen reformun amaçları ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonrasındaki reformun görünümü değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Güvenlik Reformu, Anayasa Mahkemesi İptal Kararı, 5510 sayılı Yasa, Kamu Görevlileri, Emeklilik, Genel Sağlık Sigortası*

ABSTRACT

The Problems Created by the Cancellation: An Insight of the Reform An Assesment Concerning the Constitutional Court's Judgement Dated 15.12.2006

President of the republic and 118 deputies of the National Grand Assembly brought an action before the Constitutional Court alleging that some articles of the Social Insurance and General Health Insurance Act No. 5510 were contrary to the Constitution. Therefore, they demanded that the enforcement of these articles should have been stopped and they should have been cancelled. The Constitutional Court reached a decision by which certain articles of the Act were held to be contrary to the Constitution. Thus the disputed articles were cancelled. In particular the articles concerning public servants were cancelled due to their violation of articles 2., 10. and 128. of the Constitution. The Constitutional Court emphasized that the retirement and health care of public servants should have been seperately regulated.The Retirement Funds Act No. 5434 shall be in force after the Cancellation decision as before. Within this article, the goals of the social security reform and the insight following the decision of the Constitutional Court will be examined.

Keywords: *Social Security Reform, Cancellation Judgement of the Constitutional Court, the Act No. 5510, Public Servants, Retirement, General Health Insurance*

İptalle Gelen Sorun: Reformdan Geriye Ne Kaldı? Anayasa Mahkemesi'nin 15.12.2006 Tarihli Kararına İlişkin Bir Değerlendirme

Dr. Hediye ERGİN

1.1.2007 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın bazı hükümlerinin Anayasa'nın 2., 5., 6. 7., 8., 10., 11., 13.,

*Marmara Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
hediyelaciner@googlemail.com*

1 Cumhurbaşkanı 31.5.2006 tarihli 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın;

A- 1) 28. maddesinin 2. fıkrasının, **2)** 31. maddesinin 1. fıkrasının, **3)** 40. maddesindeki cetvelin 12. ve 14. sıralarında yer alan düzenlemelerin, **4)** 46. maddesinin 4. fıkrasının birinci tümcesinin, **5)** 55. maddesinin 2. fıkrasının, **6)** 63. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde yer alan "...18 yaşını doldurmuş veya 45 yaşından gün almış kişilerin dış protezlerinin 72 nci maddeye göre belirlenen tutarının % 50'si" ibaresinin, **7)** Geçici 1. maddesinin 5. fıkrasının, **8)** Geçici 4. maddesinin 2. fıkrasının, **9)** Geçici 6. maddesinin 7. fıkrasının (a) bendinin, **10)** Geçici 9. maddesinin 1., 2. ve 3. fıkralarının,

B- 1) 3. maddesinin (29) numaralı bendinin, **2)** 29. maddesinin 1., 2., 3. ve son fıkralarının, **3)** 80. maddesinin 1. ve 2. fıkralarının, **4)** Geçici 2. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinin, Yasa'nın 4. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 56. ve 60. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptalleri için Anayasa Mahkemesi'nde dava açmıştır.

2 118 CHP milletvekili de 31.5.2006 tarihli 5510 sayılı Yasa'nın,

1) 3. maddesinin (29) numaralı bendinin, **2)** 18. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "...genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla..." ibaresinin, **3)** 19. maddesinin 4. ve 5. fıkralarının, **4)** 27. maddesinin 1. fıkrasının, **5)** 28. maddesinin 2. fıkrası-

nın, **6)** 29. maddesinin 2. ve 3. fıkralarının, **7)** 30. maddesinin 4. fıkrasının, **8)** 40. maddesinde yer alan cetvelin 8., 12., 13., ve 14. sıralarındaki düzenlemelerin, **9)** 46. maddesinin 4. ve 5. fıkralarının, **10)** 55. maddesinin 2. fıkrasının, **11)** 63. maddesinin, birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "...18 yaşını doldurmuş veya 45 yaşından gün almış kişilerin" ibaresi ile "...nın % 50' si" ibaresinin ve 2. fıkrasının, **12)** 67. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinin, **13)** 68. maddesinin 2. fıkrasının, tüm genel sağlık sigortalıları yönünden, ikinci ve son tümcelerinin de emekli ve malullük aylığı alan ve yetim aylığı alan sigortalılar yönünden, **14)** 73. maddesinin 4. fıkrasının, **15)** 80. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin "...ile prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay için yapılan ödemelerin brüt toplamı..." bölümünün, TC. Emekli Sandığı iştirakçileri yönünden, **16)** 81. maddesinin 1. fıkrasının (c) ve (e) bentlerinin, **17)** 106. maddesinin, a-(2) numaralı fıkrasındaki "...diğer maddeleri" ibaresinin, Bağ-Kur kapsamındaki sigortalılar yönünden, b-(8) numaralı fıkrasındaki "...30 ila 39 uncu maddeleri," ibaresinin, TC. Emekli Sandığı iştirakçileri yönünden, **18)** Geçici 1. maddesinin 5. fıkrasının, **19)** Geçici 4. maddesinin 9. fıkrasının, **20)** Geçici 9. maddesinin 1. fıkrasının T.C. Emekli Sandığı iştirakçisi sigortalılar ile Bağ-Kur kapsamındaki sigortalılar yönünden,

Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 13., 17., 49., 56., 60., 73., 9., 123. ve 153. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptallerini ve yürürlüklerinin durdurulmasını talep etmiştir.

3 Esas Sayısı: 2006/100, 2006/111.

rafından 15 Aralık 2006 tarihinde, 5510 s. Yasa'nın bazı maddelerindeki düzenlemelerin iptaline karar verilmiştir.⁴ Bundan başka, Anayasa Mahkemesi iptal kararının Resmi Gazetede yayınlanmasına kadar, 5510 s. Yasa'nın bazı maddelerinin yürürlüğünün durdurulmasına da karar verilmiştir.⁵ Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı 30.12.2006 tarihinde⁶, yani yasanın yürürlüğe gireceği 1.1.2007 tarihinden önce Resmi Gazetede yayımlandığı için, yürürlüğü durdurma kararı uygulanma alanı bulamamıştır. İptal kararından sonra, 2007 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Yasası'na konulan bir madde ile 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girişi 1.7.2007 tarihine ertelenmiştir.⁷ Başkaca bir değişiklik daha yapılmadığı takdirde, 5510 sayılı Yasa'nın 1.1.2007'de değil, 1.7.2007'de yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

Bu incelememizde, sosyal güvenlik reformunun hazırlanış amaçları, 5510 s. Yasa'ya ilişkin iptal talepleri ve gerekçeleriyle birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ve iptal sonrasında reformun durumu değerlendirilecektir.

II. REFORMUN TEMEL AMAÇLARI

5510 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde, ülkemizde sistemin kurgusundan kaynaklanan hatalar nedeniyle, sosyal güvenlik sisteminde kapsamlı bir reform ihtiyacı ortaya çıktığı, mevcut sosyal güvenlik kurumlarının finansman, örgütlenme ve altyapıyla ilgili çözülmesi gereken önemli sorunları olduğu ve finansman dengesini bozan en önemli sorunlardan birinin erken emeklilik olduğu belirtilmektedir.⁸ Bunun yanında, prime esas kazancın düşük gösterilmesi, kayıt dışı istihdamın yüksekliği, prim tahsilat oranının düşüklüğü, af ve ödeme kolaylığı gibi uygulamalarla prim ödeme eğiliminin azalması, prime esas kazanç sınırlarının düşüklüğü ve fon gelirlerinin yetersizliği, sosyal güvenlikte gelir azaltıcı faktörlerin ana unsurları olarak sayılmıştır.⁹

Türkiye'nin nüfus yapısında orta ve uzun dönemde meydana gelmesi beklenen değişimin de gözetilerek zorunlu prim ödeme süresinin ve emeklilik yaşının düzenlendiği, dünya standartlarının altında kalan bu koşulların

4 RG, 30.12.2006, 26392, 5. M. Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği maddelerle ilgili değerlendirmeler için bkz. Okur/Ergin, Tek Çatı Tek Yasadan, Tek Çatı Çok Yasaya, s. 32-39.

5 31.5.2006 günlü, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın: A) 1- 3. maddesinin (29) numaralı bendinin, 2- 19. maddesinin beşinci fıkrasının, 3- 30. maddesinin dördüncü fıkrasının "... 81 inci maddenin (e) bendi gereğince sosyal güvenlik destek primi alınır." bölümünün, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden, 4- 63. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin "... 18 yaşını doldurmuş veya 45 yaşından gün almış kişilerin ..." bölümü ile "...nın % 50'si." bölümünün, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, 5- 68. maddesinin ikinci fıkrasının, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, 6- 80. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin "... ile prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay için yapılan ödemelerin brüt toplamı ..." bölümünün, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, 7- 81. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, 8- 106. maddesinin; a- (2) numaralı bendindeki "... diğer maddeleri," ibaresinin, 1479 sayılı Yasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrası yönünden, b- (8) numaralı bendindeki "... 30 ilâ 39 uncu maddeleri, ..." ibaresinin, 5434 sayılı Yasa'nın 39. maddesi yönünden, 9- Geçici 1. maddesinin beşinci fıkrasının, Ya-

sa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, 15.12.2006 günlü, E. 2006/111, K. 2006/112 sayılı kararla iptal edilmesi nedeniyle, bu fıkra, bent, ve bölümlerin uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için Yasa'nın yürürlüğe gireceği 1.1.2007 gününden kararın Resmi Gazete'de yayınlanacağı güne kadar yürürlüklerinin durdurulmasına 15.12.2006 gününde karar verilmiştir. RG. 26.12.2006, 26388.

6 RG 30.12.2006, 26392 5. M

7 Bütçe Yasası m. 30 f. 4: "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 108 inci maddesindeki "1/1/2007" ibaresi "1/7/2007" olarak uygulanır", RG. 29.12.2006 M, 26391. 5510 s. Yasa'nın yürürlüğe girişi Bütçe Yasası ile yapılmıştır. Oysa, Anayasa'nın 161. maddesinin 4. fıkrası'na göre, "Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz". Bu nedenle, Bütçe Yasası'nın m. 30/4'teki yürürlüğü erteleme hükmünün de, Anayasa Mahkemesi'nin iptal edilmesi olasılık dahilindedir.

8 Bkz.: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası Genel Gereği, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayil/donem22/yil01/ss1139m.htm> (31.12.2006).

9 Reform gerekçelerinin değerlendirilmesi için bkz.: Çelik, Sosyal Güvenlik 'Reform'unun Gerekçeleri ve Gerçekler, s. 53-59.

düzeltilmediği takdirde sorunların daha da büyüyeceği belirtilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin demografik yapısı konusunda veri olarak kabul edilen resmi belgelerde ortalama yaşam süresinin yükseldiği, çalışabilir nüfusun yaşlı nüfusa oranının azaldığı ve nüfusun hızla yaşlandığı da belirtilmektedir.

Yasanın gerekçesinde, *"Bu reformun temel amacı orta ve uzun dönemde adil, kolay erişilebilir, yoksulluğa karşı daha etkin koruma sağlayan, mali açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemine ulaşabilmektir"* denilerek, bu amaçla tek bir emeklilik sistemi, tek bir sağlık sistemi tek bir sosyal yardım sistemi ve bu yapıyı yürütmek üzere tek bir kurumsal yapıyı içeren dört temel unsurdan oluşan kapsamlı bir sosyal reformu planlandığı ve bu yasa ile emeklilik ve sağlık sistemlerinde norm birliği gerçekleştirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

Yasanın genel gerekçesinde konuyla ilgili olarak, *"yeni emeklilik sigortası rejimi ile halen devlet memurları, hizmet akdine göre ücretle çalışanlar, tarım işlerinde ücretle çalışanlar, kendi hesabına çalışanlar ve tarımda kendi hesabına çalışanları kapsayan beş farklı emeklilik rejiminin, aktüeryal olarak hak ve yükümlülüklerin eşit olacağı tek bir emeklilik rejimine dönüştürülmesi planlanmaktadır"* denilmektedir.

"Mevzuatın sadeleştirilmesi ve anlaşılabilir hale dönüştürülmesi" suretiyle sigortalı memnuniyetinin ve katılımının artırılması da diğer bir önemli amaç olarak Yasa gerekçesinde yer almıştır.

Genel sağlık sigortası ile ilgili olarak, sosyal

güvenlik sistemi yeniden yapılandırılırken, sağlık hizmetlerinin finansmanının Türkiye'de yaşayan herkes için eşit ve tek bir yapıya dönüştürülmesinin öngörüldüğü vurgulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın, sosyal güvenlik görevini, genel anlamı ile devletin genel görev ve sorumluluk alanı olarak tanımlamakla birlikte, vatandaşların sağlık harcamaları yönünden sosyal güvenlik altına alınmasını ayrıca konu edinerek, 56. maddesinde, *"Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir"* hükmü ile özel bir atıfta bulunduğu belirtilmiştir. Bundan başka, yasa gerekçesinde genel sağlık sigortası, *"kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanmasını sağlayan sağlık sigortasıdır"* şeklinde tanımlanmıştır.

III. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARI

1. GENEL GEREKÇE

Anayasa Mahkemesi bu iptal kararında, diğer iptal kararlarından farklı olarak bir genel gerekçeye yer vermiş, maddeleri iptal ederken de zaman zaman bu genel gerekçeye gönderme yapmıştır.¹⁰ Bu gerekçede, Anayasa'nın 128. maddesindeki hüküm temel dayanak noktası olmuş, kamu görevlilerinin emeklilik sürecinin ve işlemlerinin ayrı bir yasa konusu olduğunu ve bunun sigortalılardan ayrı bir şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Anayasa'nın 60. maddesinde, herkes için garanti altına alınan sosyal güvenlik hakkının

¹⁰ Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçelerinin değerlendirilmesi için bkz.: Serdaroğlu, *Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı, Sosyal Güvenlik ve Şişyasal Rejim Sorunu*, s. 49-55.

sağlanması için gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma görevi Devlet'e verilmiştir.

“Sosyal güvenlik, bireylerin istek ve iradeleri dışında oluşan sosyal risklerin, kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin üzerindeki gelir azaltıcı ve harcama artırıcı etkilerini en aza indirmek, ayrıca sağlıklı ve asgari hayat standardını güvence altına alabilmektir. Bu güvencenin gerçekleştirilebilmesi için sosyal güvenlik kuruluşları oluşturularak, kişilerin yaşlılık, hastalık, malûllük, kaza ve ölüm gibi sosyal risklere karşı asgari yaşam düzeylerinin korunması amaçlanmaktadır”.

Anayasa'nın 5. maddesinde, “İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamaya çalışmak” yine devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmış olup, bu kapsam içinde kişileri mutlu kılmak, onların hayat mücadelesini kolaylaştırmak, insan haysiyetine yaraşır onurlu bir hayat sürdürmelerini sağlamak gibi hususlar da yer almıştır. *“Kişilere sağlanan bu anayasal güvencelerin yaşama geçirilebilmesi için Devlet tüm çalışanlara sosyal güvenlik hakkını sağlamak ve bunun için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Ancak, bu doğrultuda düzenlemeler yapılırken, sosyal güvenlik hakkından yararlanacak olanların hukuksal konumları gözetilerek aynı statüde bulunmayanların bu statülerinin gerekli kıldığı kurallara bağlı tutulmaları Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesinin doğal bir sonucudur. Bu ilke, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir.*

Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Çalışma yaşamında kimilerinin hukuksal konumlarından kaynaklanan değişik kurallara bağlı tutulmaları, diğer çalışanlardan ayrıcalıklı duruma getirilmeleri anlamına gelmez. Yaptıkları işin özelliği nedeniyle aynı kurallara bağlı tutulamayanlar için de koşut düzenlemeler getirilerek ekonomik ve mali haklar yönünden eşitlik sağlanabilir.”

Bu değerlendirme ile Anayasa Mahkemesi devlet memurlarının statülerinin farklı olduğunu vurgulamaktadır. Anayasa Mahkemesi, kararında Anayasa'nın 128. maddesindeki düzenlemeyi temel alarak yasal dayanak noktası yapmakta, *“Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği belirtilerek, memurlar ve diğer kamu görevlileri maddede sayılan özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulduğunu”* belirtmektedir.

Anayasa Mahkemesi, memur statüsü ile emekli statüsü arasında organik bir bağ bulunduğunu, memur statüsünde yapılan değişikliklerin doğal olarak emekli statüsünde de etkisini göstereceğini, bu nedenle memurun sosyal güvenlik haklarından biri olarak emekliliğin de Anayasa'nın 128. maddesinde belirtilen memurların ve diğer kamu görevlilerinin "diğer özlük işleri" kapsamında aynı yasal güvence içinde olduğunu belirtmiştir.

Bundan başka, Anayasa Mahkemesi, kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten Devlet memurlarının hukuki rejiminin çağdaş personel hukukuna uygun olarak sınıflandırma, kariyer ve liyakat esaslarına dayandığını, kamu hizmetlerine alınmada ve görevde yükselmeye ise kamu personelinin nitelikleri, başarıları, işe bağlılıkları gibi liyakat ölçütlerinin dikkate alındıklarını, memurlar ve diğer kamu görevlileri atama işlemleriyle idarenin tek taraflı olarak idare hukuku esaslarına göre önceden nesnel kurullarla belirlediği statü içine girmekte ve kamu gücünü kullanma yetkisine sahip bulduklarını belirttiğinden sonra, Anayasa'nın diğer maddelerinde kamu görevlilerini diğer çalışanlardan ayıran düzenlemeler bulunduğunu vurgulamıştır: "Anayasa'nın 51. maddesinde işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırlarının düzenlenmesinin gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla yapılması öngörülmüş, 53. maddesinde kamu görevlilerine ilişkin toplu görüşmelerle ilgili son karar Bakanlar Kurulu'nun takdirine bırakılmış, 54. maddesinde grev hakkı yalnız işçilere tanınmış; 68. maddede sayılan kamu görevlileri

için siyasi partilere üye olma yasağı getirilmiş, 70. maddede kamu hizmetlerine girme hakkına yer verilmiş, 76. maddede belirlenen kamu çalışanlarının görevlerinden çekilmedikçe aday olmalarına ve milletvekili seçilmelerine izin verilmemiş, 129. maddede memurların ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kendilerine rücu edilmek kaydıyla ancak idareye karşı açılabilmesi, ceza kovuşturmasının ise kanunla belirlenen istisnalar dışında kanunun göstereceği merciin iznine bağlı olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da ayrıca Cumhurbaşkanı, yasama organı üyeleri, bakanlar, yükseköğretim kurumları üyeleri, hakim ve savcılar, yüksek mahkeme üyeleriyle ilgili özel düzenlemeler öngörülmüştür".

Anayasa Mahkemesi, işçi ile işveren arasındaki hak ve yükümlülüklerin tarafların özgür iradesi ile belirlenen iş hukuku alanına giren sözleşmelere dayandığını belirterek, kamu görevlilerinin işçilerden farklı statüde olduklarını vurguladıktan sonra, işçilerin sosyal güvenliklerinin de farklı esaslara dayandığını belirtmiştir: "bir hizmet sözleşmesine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılan işçiler ile bağımsız çalışanların zorunlu ve isteğe bağlı olarak sosyal güvenlikleri de öteden beri memur ve diğer kamu görevlilerinden farklı olarak prim esasına dayalı sigorta sistemiyle sağlanmaktadır. Prim ise, yasanın kendilerine karşı güvence sağladığı sosyal risklerden birinin gerçekleşmesi halinde yapılacak sigorta yardımlarıyla kurum yönetim giderlerinin karşılığı olarak sigortalı ve işverenden, sigortalının kazancının veya basamak göstergesinin belli bir yüzdesi üzerinden alınan parayı ifade et-

mektedir. İşçi statüsündeki sigortalılar çalışmalarında İş Kanunu'na, kendi nam ve hesabına çalışanlar ise 1479 sayılı Yasa'ya tabi oldukları için, bunların sosyal güvenlik haklarındaki prime dayalı sigorta esası, özel sigortaya benzer bir nitelik de taşımaktadır”.

Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin sosyal güvenliklerinin dayandığı esasların farklı olduğunu, “Tarihi süreç içinde geçmişi “sosyal sigorta”dan çok daha eskilere dayanan ve memurların sosyal güvenlik hakkının en önemli güvencesi olan emekli maaşı, önceki hizmetler de gözetilerek verildiğinden, devletin mali olanaklarının yeterliliği ve adil ölçüler içinde görevlerinin niteliğine uygun olmalıdır. Hukuk sistemimizde de bugüne kadar emekli maaşının hesaplanmasında, belirtilen özellikler dikkate alınarak hizmet süresi, yaş, görevin önemi, alınan ve alınmakta olan maaşlar ve kesenekler gibi unsurların etkili olduğu görülmektedir” diyerek belirtmektedir.

Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin statülerinin farklı olduğunu ve emekliliklerinin de bu farklılığa paralel şekilde düzenlenmesi gerekliliğini vurguladıktan sonra, yeni düzenlemeleri bu grubun özelliklerini ve farklılıklarını yansıtarak ya 5510 sayılı Yasa'nın içinde ya da ayrı bir yasa ile düzenlenmesi konusunda yasakoyucuya takdir hakkı tanımaktadır: “Yasakoyucunun Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca sahip olduğu genel düzenleme yetkisi kapsamında bulunan konuların, 128. maddede özel olarak vurgulanarak yasa ile yapılmasının Anayasa buyruğu haline getirilmesi, Devletin en temel işlevlerinden olan kamu hizmetinin görülmesindeki yeri tartışmasız olan kamu görevlileri için statülerine, yaptıkları görevin gerekleri-

ne uygun, emeklileri için de önceki statüleri ile uyumlu ayrı yasal düzenleme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Ancak, düzenlemenin aynı hukuksal konumda bulunmayanların bu özelliklerini ve farklılıklarını yansıtmak koşuluyla aynı veya başka bir yasa içinde yapılması hususu kuşkusuz yasa koyucunun takdiri içindedir”.

Anayasa Mahkemesi Genel Sağlık Sigortası ile ilgili değerlendirmesinde de yine, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yürüttükleri kamu hizmetine bağlı olarak hukuksal konumlarının diğer çalışanlardan bir çok bakımdan farklı olduğu gerekçesiyle, “Çalışmakta olanları ve emeklileri kapsayan genel sağlık sigortasından yararlanma hakkı da, Anayasa'nın 128. maddesinde memurlar ve diğer kamu görevlileri için yasayla düzenlenmesi öngörülen haklar arasında bulunduğundan, üstlendikleri kamu hizmetinin aksamadan yürütülmesi ve hizmet alanlar yönünden de olumsuzluklar yaşanmaması için bu hususların da memurların diğer hakları gibi onlara ilişkin düzenleme içinde ayrıca yer alması Anayasal bir gerekliliktir” diyerek, genel sağlık sigortası kapsamındaki dava konusu kurların belirtilen özellikleri taşımaması nedeniyle memurlar ve diğer kamu görevlileri yönünden Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline hükmetmiştir.

2. İPTAL EDİLEN HÜKÜMLER

a) Güncelleme Katsayısı

İptal taleplerinde, Yasa'nın 3. maddesinin (29) numaralı bendinin, kamu görevlilerine bağlanacak yaşlılık aylıklarının bugüne göre daha düşük olmasına yol açacağı gibi çalışırken ele geçen ile emekli olduğunda alınacak tutar arasındaki farkı artıracacağı, 506 sayılı Sosyal

Sigortalar Yasası'nın, 4447 sayılı Yasa'nın 7. maddesiyle değişik 61. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli aylıklarının en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksindeki artış oranı ve gayrisafi yurt içi hasıla sabit fiyatlarla gelişme hızı kadar ayrı ayrı arttırılmasının öngörülmesine rağmen, iptali istenilen kuralla emekli aylıklarına refah payının yansıtılmadığı, bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 13. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 5510 s. Yasa'nın 3. maddesinin "güncelleme katsayısı" başlıklı 29. bendini genel açıklama bölümündeki gerekçelere atıf yaparak, memurlar ve diğer kamu görevlileri yönünden Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

3. m.'nin 29. bendindeki bu düzenleme şöyleydi:

Güncelleme katsayısı: 4 üncü madde kapsamında sigortalı sayılanların, her yılın Kasım ayına ait kanunî süresi içinde verilen belgelerindeki prim tahakkukları üzerinden bulunacak ortalama prime esas günlük kazancın, bir önceki yılın aynı ayına ait ortalama prime esas günlük kazanca göre değişim oranı ile her yılın Aralık ayına göre Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranının toplamının yarısına (1) tam sayısının ilave edilmesi sonucunda bulunan değeri, ifade eder.

Anayasa Mahkemesi, diğer sigortalılar yönünden ise, güncelleme katsayısı formülünde, "sadece enflasyon karşısındaki değer kayıplarını önleyen TÜFE değişim oranının esas alınması, büyüyen ekonomiden bireye düşecek refah

payının gözetilmemesi ve formüldeki katsayının eksi çıkması olasılığına karşı asgari bir sınırın da öngörülmemesi sosyal hukuk devleti ve sosyal güvenlik ilkeleri ile bağdaşmamaktadır" diyerek kuralı Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmuş ve iptal etmiştir.

b) Kamu Görevlilerine Sürekli İş Göremezlik Geliri Bağlanmasına İlişkin Düzenleme

İptal taleplerinde, 19. maddenin iptali istenen beşinci fıkrasında, aynı statüdeki ve hatta aynı kurumdaki sigortalılar arasında farklı uygulamalara olanak sağlayan bir düzenleme yapılmasının, aynı kurumda çalışan ve aynı iş kazasında aynı oranda sakat kalan ve bu nedenle işten çıkartılan memur ile işçi arasında farklı bir uygulama yapılması sonucunu doğurabileceği, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanmasına ilişkin 19. m.'nin 5. fıkrası genel açıklama bölümünde belirtilen gerekçelerle, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

M. 19/5. fıkra: "Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında bulunan sigortalılardan, kurumlarınca sürekli iş göremezlik nedeniyle görevlerine son verilenlerden;

a) Malûllük veya yaşlılık aylığına hak kazanmayan sigortalılara sürekli tam iş göremezlik geliri bağlanarak sürekli iş göremezlik derecesine göre hesaplanacak sürekli iş göremezlik gelir tutarı ile sürekli tam iş göremezlik geliri arasındaki fark, sigortalının görevine son veren kurum tarafından, Kuruma ödenir. Bunların bu

Kanun kapsamında tekrar çalışması halinde, sürekli iş göremezlik geliri, sürekli iş göremezlik derecesine göre ödenmeye devam edilir.

b) Malûllük veya yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalılara ise sürekli iş göremezlik derecesine göre gelir bağlanır”.

c) Malûllük Aylığının Hesaplanması

İptal talebinde belirtilen gerekçelerde, Yasa'nın 27. maddesinin birinci fıkrasında, malûliyet aylığının 9000 gün üzerinden hesaplandığında, aylık bağlama oranının % 55'e veya birinin bakımına muhtaç durumda ise % 65'e karşılık geldiği, dolayısıyla, 506, 1479, 2926 ve 5434 sayılı kanunlara tabi sigortalıların sosyal güvenliklerinin bugün mevcut olan koruma düzeyinin gerisinde kalmasına yol açtığı, ayrıca yaşlılık aylığının hesaplanmasında aylık bağlama oranlarındaki düşüşler ile güncelleme katsayısı nedeniyle ortaya çıkması muhtemel reel kayıpların da bu gerilemeyi artıracığı, sigortalıların malûliyet aylıklarını düşürecek bu kuralın, bu nedenle Anayasa'nın 2., 5., 11., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Malûllük aylığının hesaplanmasına ilişkin 27.m.'nin 1. fıkrasını genel açıklama bölümündeki gerekçelerle Yasa'nın 1. f.'nin (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bulunmuş ve iptal edilmiştir.

M. 27/1. f.: *“Malûllük aylığı; prim ödeme gün sayısı 9000 günden az olan sigortalılar için 9000 gün üzerinden, 9000 gün ve daha fazla olanlar için ise toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden, 29 uncu madde hükümlerine göre hesaplanır. Sigortalı başka birinin sürekli bakı-*

mına muhtaç ise tespit edilen aylık bağlama oranı 10 puan artırılır”.

27. maddedeki kuralda, malûllük aylığının hesaplanmasında, Yasa'nın 29. maddesi hükümlerine yapılan yollama nedeniyle, 29. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hesaplamadaki güncelleme katsayısı uygulanacaktır. Anayasa Mahkemesi, Yasa'nın Anayasa'ya aykırılığı belirlenen 3. maddesinin (29) numaralı bendindeki güncelleme katsayısının malûllük aylığının hesabında da kullanılmasından dolayı, 3. m.'nin (29) numaralı bendinin iptal gerekçelerine dayanarak 27. m.'nin 1. f.'ndaki *“...29 uncu madde hükümlerine göre hesaplanır...”* düzenlemesini de Yasa'nın m.4/1-(c) bendi kapsamına girenler dışındaki sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmuş ve iptaline hükmetmiştir.

Buna karşın, Anayasa Mahkemesi 27. m.'nin 1. f.'ndaki *“...29 uncu madde hükümlerine göre hesaplanır...”* dışındaki bölümü uyarınca, prim ödeme gün sayısı 9000 günün altında kalanlar için 9000 gün prim ödenmiş gibi sayılarak bu rakam üzerinden yapılacak aylık bağlama hesabının malul sigortalı lehine olduğu gerekçesiyle anılan bölümü, Yasa'nın m.4/1-(c) bendi kapsamı dışındaki sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmamış ve iptal istemini reddetmiştir.

d) Emeklilik Yaşında Kademeli Artış

İptal taleplerinde, ülkemizde ortalama yaşam süresinin 66 yıl olduğu, tüm sigortalılar yönünden emekli aylığı bağlama yaş sınırının zaman içinde de olsa 65'e yükseltilmesinin, gelecek kuşakların emeklilik hakkına kavuşmasını olanaksız kılacağı, bu niteliği ile

adil, makul ve ölçülü olmadığı, kadın için 58, erkek için 60 yaşını 01.01.2036 gününden önce dolduramayan sigortalıların, emeklilik yaşını kademeli olarak yükselten kurala bağlı olacakları ve bunun sonucunda, kendisine emekli aylığı bağlanabilmesi için 65'e kadar uzanan yaşları beklemek zorunda kalacakları, kişilerin koşulları kanunla belirlenmiş bir statüye, devlete ve hukuki istikrara güvenerek girmelerinden ve kamu görevlisi olmalarından sonra bu statüde kanunla makul nedeni olmayan ve ölçüsüz biçimde hakları kısıtlayıcı ve özünü zedeleyici değişiklikler yapılmasının hukuk güvenliği, kazanılmış hakların korunması ve dolayısı ile hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, kuralın Anayasa'nın 2., 5., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, emekliliğe hak kazanabilmek için kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaşını doldurmuş olma ve en az 9000 gün prim ödeme şartı öngören 5510 s. Yasa'nın 28. maddesinin 2. fıkrasını, genel açıklama bölümünde yer alan gerekçelerle, Yasa'nın 4/1 (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.¹¹ Yasa'nın m. 4/1- (a) ve 4/1- (b) kapsamına giren sigortalılar yönünden ise iptal kararı vermeyerek, 5510 s. Yasa'nın çok tartışılan ve emeklilik yaşını kademeli olarak yükselten düzenlemesine ilke olarak karşı çıkmamış, bu düzenlemeyi ILO'nun "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Sayılı Çalışma Sözleşmesi" ne uygun bulmuştur. Bu sözleşmenin 26. maddesinde, yaşlılık yardımının yapılabilmesi için mevzuatla belirlenecek yaş haddinin 65 yaşından yukarı olmaması gerektiği belirtilmektedir.¹²

28. m.'nin 2. fıkrasına göre: "İlk defa bu kanuna göre sigortalı sayılanlara;

a) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır."

Aynı fıkranın (b) bendine göre ise, emeklilik için gereken yaş şartı 1.1.2036'dan itibaren kademeli olarak artmakta, 1.1.2048'den itibaren kadın ve erkek çalışan için eşitlenerek 65 olmaktadır. Buna göre emeklilik yaşı,

Yıl	Kadın	Erkek
1 Ocak 2036-31 Aralık 2037	59	61
1 Ocak 2038-31 Aralık 2039	60	62
1 Ocak 2040 ila 31 Aralık 2041	61	63
1 Ocak 2042-31 Aralık 2043	62	64
1 Ocak 2044-31 Aralık 2045	63	65
1 Ocak 2046-31 Aralık 2047	64	65
1 Ocak 2048 tarihinden itibaren ise	64	65

olmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki gerekçede, bu düzenleme ile 1479 sayılı Yasa'nın 35. maddesinde de Bağ-Kur sigortalıları için 9000 gün prim gününe karşılık gelen 25 tam yıl prim ödeme koşulu öngörülmesi nedeniyle norm ve standart birliğin sağlanması amacıyla uygun olarak Yasa'nın 4/1- (a) kapsamındaki çalışanlar için de aynı gün sayısındaki prim ödeme koşulunun getirildiği belirtilmektedir. Bundan başka geçici m. 6/7- (a) bendindeki düzenleme ile Yasa'nın

¹¹ 5510 s. Yasadaki yaşlılık aylığı koşulları için bkz.: Okur/Laçiner, Reform Sonrasında Yaşlılık Aylığı Koşulları, s. 66- 75; Şakar, SSK'lıların Adı "4'a'lı" Oldu!, s. 94-95.

¹² Anayasa Mahkemesi kararında "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Sayılı Çalışma Sözleşmesi" nin 25. maddesinde, yaşlılık yardımının yapılabilmesi için mevzuatla belirlenecek yaş haddinin 65 yaşından yukarı olmaması gerektiği belirtilmiştir" denmekte ise de, ilgili düzenleme sözleşmenin 26. maddesinde yer almaktadır. ILO Sözleşmelerinin Türkçe metinleri için bkz.: Centel, Tankut, Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri, İstanbul 2004.

4/1- (a) kapsamındaki sigortalılar yönünden 9000 gün prim ödeme koşulunun, 1.1.2008 tarihinden itibaren her takvim yılı başında 7100 güne 100 gün eklenmek suretiyle 9000 günü geçmemek üzere 2026 yılına kadar artırılmasıyla, prim koşulunun kademeli şekilde geçişinin düzenlendiğini belirterek, “bu durumda sosyal güvenlik sistemindeki olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacı ile çalışanların emekli yaş haddi ve prim ödeme gün sayılarının belirli bir ölçü ve denge gözetilerek yükseltilmesi sosyal güvenlik hakkını ortadan kaldıran veya onu kullanılamayacak ölçüde sınırlayan bir düzenleme olarak nitelendirilemez” sonucuna varmıştır.

e) Yaşlılık Aylığının Hesaplanması

İptal taleplerinde, Yasa'nın 29. m'nin 1., 2. ve 3. fıkralarında, Emekli Sandığı iştirakçileri yönünden göreve başladıkları yıllarda daha düşük olan aylık ögeleri üzerinden hesaplanan prime esas kazançlarının yaşlılık aylığının belirlenmesinde dikkate alınması nedeniyle sonuca etkili olacağı, yaşlılık aylığı bağlama oranının düşürüldüğü de gözetildiğinde, kamu görevlilerine bağlanacak yaşlılık aylıklarının bugüne göre daha düşük olmasına yol açacağı ve çalışırken ele geçen toplam tutar ile emekli olduğunda alınacak toplam tutar arasındaki farkın yeniden artacağı, 506, 1479 ve 5434 sayılı yasalara tabi sigortalılar açısından güncelleme katsayısı ve aylık bağlama oranlarında düşüşler olacağı, diğer bir anlatımla daha az emekli aylığı bağlanması ve dolayısıyla yaşlılık riski karşısında koruma düzeyinde önemli ölçüde azalmalar olması gibi sonuçlar doğuracağından Yasa'nın 29. maddesinin; birinci ve beşinci fıkralarının 4. maddenin

birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, ikinci ve üçüncü fıkralarının ise tüm sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 13. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 29. m.'nin 1., 2. 3. ve 5. fıkralarını Yasa'nın genel açıklama bölümünde belirtilen gerekçelerle, m. 4/1- (c) kapsamına giren sigortalılar yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. 29. maddenin 1. fıkrasına göre, “*Yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalıların aylığı, aşağıdaki hükümlere göre belirlenecek ortalama aylık kazancı ile aylık bağlama oranının çarpımı sonucunda bulunan tutardır*”.

Yasa'nın m. 4/1- (a) ve (b) bentlerinin kapsamındaki sigortalılar yönünden yapılan değerlendirmede, 29. m.'nin 2. fıkrasındaki ortalama aylık kazancın hesaplanmasında Yasa'nın 3. maddesinin (29) numaralı bendindeki güncelleme katsayısının uygulanacak olması nedeniyle bu kuralın Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Yani, “*Ortalama aylık kazanç, sigortalının her yıla ait prime esas kazancının, kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan kazançlar toplamının, itibarî hizmet süresi ile fiilî hizmet süresi zammı hariç toplam prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan ortalama günlük kazancın otuz katıdır*” kuralı, herkes için iptal edilmiştir.

29. m.'nin 3. f.'ndeki, “*Aylık bağlama oranı, sigortalının malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi geçen toplam prim ödeme gün sayısının her 360 günü için 2015 yılı sonuna kadar*

% 2,5; 2016 yılı başından itibaren ise % 2 olarak uygulanır. Bu hesaplamada 360 günden ek-sik süreler orantılı olarak dikkate alınır. Ancak aylık bağlama oranı % 90'ı geçemez” kuralı, Yasa'nın m. 4/1- (a) ve (b) bentlerinin kapsamındaki sigortalılar yönünden değerlendirilmiş ve Anayasa'nın 65. maddesinde, Devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirmekle yükümlü olduğu düzenlemesi karşısında, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı bulunmamış ve iptal edilmemiştir.

Yaşlılık aylığı bağlanmasında, 29. maddedeki bu düzenleme ile sigortalının ödediği primlerin ilk yılları için daha çok daha sonraki dönem için daha az oranda aylık bağlanması sistemi terk edilmiş, her yıl için sabit bir oran belirlenmiştir. Bu düzenleme ile daha fazla aylığa hak kazanmak isteyen sigortalıların daha uzun süre sistemde kalmaları sağlanmaya çalışılmıştır.¹³ Ancak, bu sistem uygulandığında aylık bağlama oranları çok düşük olacaktı ve bu düzenlemeden en fazla Emekli Sandığı Yasası'na tabi olarak çalışanlar etkilenecekti.¹⁴ Emekli Sandığına tabi olanlar mevcut sistemde 25 yıl karşılığı olarak % 3 üzerinden aylığa hak kazandıkları için önce % 2,5 daha sonra ise % 2'lik aylık bağlama oranı bu gruptakiler için çok belirgin bir geriye gidiş olacaktı. Anayasa Mahkemesi'nin kamu görevlileri için 29. m.'nin 3. f.'ni iptal etmesinden sonra, eşitliğe aykırı sonuçlara yol açacak bu uygulamanın meydana gelmesi önlenmiştir.

f) Sosyal Güvenlik Destek Primi

İptal talebinde, sosyal güvenlik destek priminde yapılan artışların, sistemin açık yükünün mevcut sigortalılara yükletilmesine yol açacağı,

yurttaşların emeklilik dönemlerinde de çalışmaya devam etmelerinin nedeninin, kazanma hırsı veya servet edinme arzusu olmayıp, insan onuruna yaraşmayan yaşlılık aylığı ile geçinmek zorunda bırakılmalarının olduğu, sosyal güvenlik destek primi oranlarındaki bu artışların, tüm emekli sigortalıların çalışma hayatı dışına itilmeleri sonucunu doğuracağı, kuralın, sosyal dışlayıcılığı engelleyen asgari bir sınırın varlığını göz önünde tutmadığından “sosyal devlet” ilkesi ile bağdaşmadığı ve sosyal devletin asli görevlerinden olan vatandaşların sosyal güvenlik haklarını sağlama ödevini gereğince yerine getirmesini engelleyerek sosyal güvenlik haklarını adil ve makul olmayan biçimde, ölçüsüzce sınırlandırdığı, bu nedenlerle Anayasa'nın 2., 5., 11., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın m. 81/(e) bendine göre, sosyal güvenlik destek primi oranı, maddenin (a), (c) ve (f) bentlerinde belirtilen prim oranlarının toplamı kadar olup, sigortalı ve işveren hissesi de bu bentlerde belirtilen oranlardadır.¹⁵ Buna göre, Yasa'nın m. 4/1- (a) bendi kapsamına giren sigortalılar için bu primin %14'ü sigortalı tarafından, %19,5 ilâ %25 arası işvereni tarafından ödenecekken, m. 4/1 (b) bendi kapsamına giren sigortalılarda işçi ve işveren sıfatı aynı kişide birleştiği, dolayısıyla %33,5 ilâ %39 oranındaki toplam sosyal güvenlik destek priminin tamamının sigortalı tarafından ödeneceği ve halen % 10 olan prim oranının bu derece yükseltilmesinin makul ve ölçülü olmadığı kararda vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi, 30.

¹³ Caniklioğlu, *Sosyal Sigorta Hakları ve Yükümlülükleri*, s.177.

¹⁴ Caniklioğlu, *Sosyal Sigorta Hakları ve Yükümlülükleri*, s. 177.

¹⁵ *Sosyal Güvenlik Destek Primi* konusunda bkz. Okur, *Sosyal Güvenlik Reformu:Uzun Dönemli Sigorta Dalları*, s. 116-117.

m.'nin 4. f.'ndaki "...81 inci maddenin (e) bendi gereğince sosyal güvenlik destek primi alınır." bölümünü Yasa'nın m. 4/1- (b) kapsamına giren sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2., 5. ve 60. maddelerine aykırı bularak iptal eden, diğer sigortalılara uygulanan prim oranları yönünden bir ölçüsüzlük bulunmadığı sonucuna varmış ve bu düzenlemeyi Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine uygun bulmuştur. 30. m.'nin 4. fıkrası'nın iptal edilen bölümü dışında kalan bölümünü ise, "sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilebilmesi için sosyal sigortacılık faaliyetinin sürdürülebilmesine yönelik bir uygulama" olarak değerlendirmiş ve Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmamıştır.

g) Yaşlılık Toptan Ödemesi

İptal talebinde, 5510 sayılı Yasa'nın 31. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanan "toptan ödeme" nin, Yasa'nın 3. maddesinin (29) numaralı bendindeki güncelleme katsayısı ile hesaplama öngörüldüğü gerekçesiyle, bu düzenlemenin Anayasa'nın 2., 10. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 31. m.'nin 1. fıkrasını, Yasa'nın 4/1 (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, genel açıklama bölümündeki gerekçelerle Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bulmuştur. Diğer sigortalılar yönünden yapılan değerlendirmesinde, Yasa'nın 3. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı belirlenen (29) numaralı bendindeki güncelleme katsayısının, bu kuralda da uygulanacak olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmuş ve iptal etmiştir. Sonuç olarak, m. 31/1: "Sigortalı olarak çalıştığı işten ayrılan veya iş yerini kapatan ve yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malûllük

ve yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanamayan sigortalıya, bu Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bendi kapsamında ise kendi adına bildirilen, (b) bendi kapsamında ise ödediği malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin her yıla ait tutarı, primin ait olduğu yıldan itibaren yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için, her yılın gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek toptan ödeme şeklinde verilir" kuralı tüm çalışanlar için iptal edilmiştir.

h) Fiili Hizmet Süresi Zammı

İptal taleplerinde, 40. maddedeki düzenleme ile fiili hizmet zammı eklenmesi gereken kimi ağır ve yıpratıcı işleri yapanlar arasında ayırım yapıldığı, bunun aynı hukuksal durumda bulunanlar arasında eşitsizliğe yol açıldığı, Cetvelin, 8., 12., 13. ve 14. sıralarındaki kişilerin çalışmaları nedeniyle fiili hizmet süresi zammından yararlanmaları mümkün kılındığı halde, kamu dışında benzer çalışmaları yürütenlerin fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmadıkları gerekçesiyle, cetvelin 8., 12., 13. ve 14. sıralarındaki düzenlemelerin Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 40. m.'de yer alan cetvelin 8., 12., 13. ve 14. sıralarındaki düzenlemelerin Yasa'nın m. 4/1- (c) kapsamındaki sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Bu cetvellerde Emniyet, MİT, TRT, zirai mücadele ve karantina, Devlet Tiyatrosu ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası çalışanlarına, fiili hizmet süresi zammı eklenmesi düzenlenmekteydi. 40. m.'nin ilgili cetvelleri aşağıdaki gibidir:

“8) Asaleti onaylanmış olmak şartıyla adaylıkta geçirilen süreler dahil polis, komiser yardımcısı, komiser, baş komiser, emniyet amiri, emniyet müdürleri ile bu ve daha yukarı maaş ve derecelerdeki emniyet mensupları, Milli İstihbarat Teşkilatı mensuplarının, Emniyet ve polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında geçen hizmetleri için 90 gün,

12) Türkiye Radyo- Televizyon Kurumunda haber hizmetini yapan ve haber hizmetlerinde fiilen çalışan; Daire Başkanı, Başkan Yardımcısı, Müdür, Müdür Yardımcısı, Şef, Muhabir, Stajyer Muhabir, Başspiker, Redaktör Spiker, Spiker, Stajyer Spiker, Masa Şefi, Başkameraman, Şef Kameraman, Kameraman, Kamera Asistanı, Başmontajcı, Şef Montajcı, Montajcı, Stajyer, Montajcı, Redaktör, Mütercim, Fotoğrafçı, Işıklı, Sesçi, Başteknisyen, Şef Teknisyen, Teknisyen, Başteleksçi, Şef Teleksçi, Teleks Operatörü'nün, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu haber hizmetlerinde geçen hizmetleri için 90 gün,

13) Tarım Bakanlığı Ziraat Mücadele ve Karantina Teşkilatı ile Veteriner Teşkilatında vazife gören memur ve hizmetliler. Ziraat mücadele ve ziraat karantina teknik ve idari işleri ile salgın, bulaşıcı, paraziter hayvan hastalıkları ile mücadele işlerinde geçen hizmetleri için 60 gün,

14) Devlet Tiyatrosu sanatkarları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının şef ve üyeleri'nin, Devlet Tiyatroları ile Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında geçen hizmetleri için 90 gün fiili hizmet süresi zammı eklenir”.

1) Prime Esas Kazançların Tespitinde Üst Sınır

İptal taleplerinde, 46. maddenin dördüncü fıkrasında, TC. Emekli Sandığı iştirakçisi olanlar hakkında 82. maddedeki üst sınırın aranmayacağı belirtilerek, aylık gelirlerinin tümünden prim kesintisi yapılmasının olanaklı kılındığı, bu durumun görev aylıklarının azalmasına neden olacağı, ayrıca aynı hukuki statü içinde diğer sigortalılarla karşılaştırıldığına eşitlik ilkesine aykırı davranılması nedeniyle Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60.; beşinci fıkrasının ise, aynı tarihte ve aynı kurumda işe başlayıp çalıştıkları sürece hastalık nedeniyle istirahatlı kalan memur ve işçinin, farklı zamanlarda emeklilik hakkını kazanmasına yol açabileceğinden Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 46. m.'nin 4. ve 5. fıkralarını Yasa'nın 4/1 (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptallerine karar vermiştir. Bu fıkralardaki düzenlemeler şöyledir: “Kamu görevlilerinin kısa ve uzun vadeli sigorta kollarının uygulaması bakımından prime esas kazançlarının tespitinde 82 nci maddede belirtilen üst sınır aranmaz. Ancak yurt dışında geçici ya da sürekli göreve gönderilen kamu görevlilerinin prime esas kazancı olarak, Türkiye'deki emsali kadrodaki sigortalının prime esas kazancı ile yurt dışında görevlendirme öncesindeki görevlerinin prime esas kazancından yüksek olanı esas alınır.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında bulunanlara geçici iş göremezlik ödeneği verildiği sürece, bunların uzun vadeli sigorta kolları primleri ile genel sağlık sigortası primleri işverenlerince ödenmeye devam edilir” (m. 46/5).

Böylelikle, diğer sigortalılara uygulanan prime esas kazançların üst sınırının bulunması sisteminden memurları muaf tutan düzenleme Anayasa Mahkemesince iptal edilerek memur maaşlarının azalması önlenmiştir.

i) Gelir ve Aylıkların Yükseltilmesi

İptal taleplerinde, 55.m.'nin 2. fıkrasındaki kuralda, yalnızca yıllık TÜFE oranı kadar artırma öngörülmesi nedeniyle, ulusal gelirdeki artış payının emekli aylıklarına yansıtılmaması sonucunun doğacağı, bunun da emeklilerin ulusal gelirden aldıkları payın daha da gerilemesine neden olacağı, bu düzenlemenin, 4447 sayılı Yasa'nın 24. maddesiyle değiştirilen 5434 sayılı Yasa'nın Ek 9. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı görülerek iptal edilmesine rağmen, Anayasa'nın 153. maddesi dikkate alınmaksızın, çalışan memurların maaş artışı ile emekli memurların maaş artışı arasında olduğu gibi, daha önce aynı görevlerde bulunan eski ve yeni emeklilerin maaşları arasında da büyük farkların ortaya çıkmasına neden olacak bir sistem getirilmesi nedeniyle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 60. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

55. maddenin ikinci fıkrasındaki kuralda, 5510 sayılı Yasa'ya göre bağlanacak gelir ve aylıkların, her yılın Ocak ve Temmuz ödeme tarihlerinden geçerli olmak üzere, bir önceki altı aylık döneme göre Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranı kadar artırılarak belirleneceği düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 55.maddenin 2. fıkrasının, Yasa'nın m. 4/1- (c) kapsamındaki

sigortalılar yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Diğer sigortalılar yönünden yapılan değerlendirmede ise, "Bu Kanuna göre bağlanan gelir ve aylıklar..." bölümünün 29. maddeye göre yapılacak aylık hesaplamasında, Yasa'nın 3. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı belirlenen (29) numaralı bendindeki güncelleme katsayısının uygulanacak olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı olduğuna ve iptallerine karar vermiştir.

55. maddenin ikinci fıkrasının bunun dışında kalan diğer bölümünü ise, Anayasa'nın 65. maddesine göre, Devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirmekle yükümlü olduğu gerekçesiyle, Yasa'nın m. 4/1- (c) bendi kapsamına girenler dışındaki sigortalılar açısından Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulmamıştır.

j) Sağlık Hizmetleri

İptal taleplerinde, 5510 sayılı Yasa'nın 63. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki, 18 yaşını doldurmamışlar ile 45 yaş ve üzerindeki kişilerin diş protez giderlerinin yarısının Kurumca ödeneceğine ilişkin düzenlemeyle, diş protez giderlerinde yaşa bağlı sınırlama getirildiği ve 18-45 yaş arasındaki kişilerin diş protez giderlerinin de Kurumca karşılanmayacağı, Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamı içinde, aynı sosyal risklere karşı asgari ölçülerde güvence altında bulunan ve aynı kurallara bağlı olan sigortalıların, aynı hukuki statü içinde özdeş halde bulunan kişiler olduğu ve aynı durumda bulunan kişilerin yasanın öngördüğü haklardan aynı esaslara göre yararlandırılmalarının eşitlik ilkesinin gereği

olduğu belirtilerek, bireyin yaşamının dönemleri arasında farklı uygulama öngören kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 56. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

63. m.'nin 1. f.'nin (d) bendindeki "... 18 yaşını doldurmamış veya 45 yaşından gün almış kişilerin dış protezlerinin 72 nci maddeye göre belirlenen tutarının % 50'si" bölümü genel açıklamada belirtilen gerekçelerle, Yasa'nın m. 4/1- (c) kapsamındaki sigortalılar yönünden Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Böylelikle, tedavi yardımlarını yaşa bağlı olarak sınırlayan bu düzenleme kamu çalışanları yönünden iptal edilmiştir.

Diğer genel sağlık sigortalıları yönünden yapılan değerlendirmede ise, her ne kadar, Anayasa'nın 56. maddesinin üçüncü fıkrasında, Devletin, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamakla yükümlü olduğu, son fıkrasında da sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabileceği öngörülmekteyse de, bu maddede Devlete verilen görevin Anayasa'nın 65. maddesinde belirtilen mali kaynakların yeterliliği ölçüsü ile sınırlı olduğu belirtilerek, kural Anayasa'nın 2., 5. ve 56. maddelerine aykırı bulunmamıştır. Bundan başka, 5510 sayılı Yasa ile kurulan genel sağlık sigortasının, sosyal sigortacılık ilkelerine dayalı olarak, alınan primler ile sağlık hizmetleri finanse edilen kişilerin sayısı ve bunlara sağlanan sağlık hizmetlerinin kapsamı ve süresi arasında bir denge kurulmasını gerektirdiği ve sistemin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde kimi sınırlamalar getirilmesinin finansal açıdan sürdürülebilirlik için gerekli olduğu belirtilmiştir.

Yani, Anayasa Mahkemesi, "*Genel sağlık sigortasının tüm nüfusu kapsamı nedeniyle dış protez giderlerinin karşılanmasında belirli yaş gruplarına ödeme yapılmaması ya da bazılarına belli oranda ödeme yapılması Devletin mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yasa koyucunun takdirinde*" olduğuna karar vermiştir.

k) Katılım Payı Alınması

İptal talebinde, 68. maddede düzenlenen katılım paylarının, Anayasa'nın 73. maddesinde belirtilen vergi, resim, harç benzeri mali yükümlülüklerden olduğu, Anayasa'nın Bakanlar Kurulunca kullanılmasına imkan tanıdığı bu yetkinin, bu düzenleme ile Kuruma verildiği, bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 60. ve 73. maddelerine; ayrıca emekli ve malûllük, dul ve yetim aylığı alan sigortalılardan katılım payı alınmasını öngörmesi nedeniyle de Anayasa'nın 2., 5. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 68. m.'nin 2. f.'nı, Yasanın m. 4/1- (c) kapsamındaki sigortalılar yönünden genel açıklamada belirtilen gerekçelerle, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptaline karar vermiştir. Genel sağlık sigortası kapsamındaki diğer sigortalılar yönünden ise Anayasa'ya aykırı bulunmayarak iptal istemi reddedilmiştir.

68. m.'nin 2. f.'nda katılım payı oranları düzenlenmektedir. Bu kurala göre: "*Katılım payı, birinci fıkranın (a) bendindeki sağlık hizmetleri için 2 Yeni Türk Lirası olarak uygulanır. Katılım payı, (b) ve (c) bendindeki sağlık hizmetleri için gereksiz kullanımı azaltma, sağlık hizmetlerinin niteliği itibarıyla hayati öneme sahip olup olmaması, kişilerin*

prime esas kazançlarının, gelir ve aylıklarının tutarı ve benzeri ölçütler dikkate alınarak % 10 ilâ % 20 oranları arasında olmak üzere Kurumca belirlenir. Birinci fıkranın (a) bendindeki sağlık hizmetleri için belirlenen katılım payı tutarı, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı kadar her yıl artırılır. Birinci fıkranın (a) bendi gereği belirlenen katılım payını, birinci basamak sağlık hizmet sunucularında yapılan muayenelerde almamaya ya da daha düşük tutarlarda belirlemeye Kurum yetkilidir”.

Anayasa Mahkemesi, ücret, aidat, kesenek, harç, katılma payı, fon payı, katkı payı gibi adları ne olursa olsun parasal yükümlülük ya da ödemelerin Anayasa'nın 73. maddesi kapsamında mali yükümlülük sayılabilmesi için, ödemenin kamu gideri niteliğinde ve kamu hizmeti karşılığı olması, tek taraflı irade ile alınması, kamu gücüne dayanması, zorunlu olması, ödenmemesi halinde hukuki yolla tahsili, devlet tüzel kişiliği, kamu tüzel kişiliği ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından tahsil edilmesi ve yasa ile konulması gerektiğini vurgulamıştır. 68. m.'nin 2. f.'ndeki düzenlemenin ise, normalde kişilerin kendilerinin karşılama gereken sağlık giderlerinin Devletçe karşılanması nedeniyle kendilerinden istenilen katkı payı olduğu belirtilerek bunun Anayasa'nın 73. maddesindeki vergi, resim ve harç benzeri mali yükümlülük niteliğinde olmadığı sonucuna varmıştır.

Bundan başka, Anayasa Mahkemesi, sağlık yardımları için sigortalıdan katkı payı alınmasının Türkiye'nin onayladığı uluslararası

sözleşmelere uygun olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda, “*Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin*” Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 102 sayılı Sözleşmesi'nin 10. maddesinde, sağlık yardımından faydalananlar veya bunların aile reislerinin, hastalık halinde yapılacak sağlık yardımı masraflarına iştirak ettirilebileceğinin düzenlendiği, yine Avrupa Konseyi çerçevesinde oluşturulan Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesinde de, korunan kimselerin doğrudan katkıda bulunmalarının olanaklı görüldüğü dayanak noktası yapılmıştır.

1) Prime Esas Kazançlar

İptal talebinde, Yasa'nın 80. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının, TC. Emekli Sandığı iştirakçisi olanların aylık prime esas kazançlarının belirlenmesinde yapılan ödemelerin tümünün brüt tutarlarının göz önünde bulundurulacağına öngörülmesi nedeniyle, 5434 sayılı Yasa'nın 15. maddesi ile karşılaştırıldığında kamu çalışanlarının prim matrahlarında önemli bir artışın gerçekleşmesinin söz konusu olacağı, bu nedenle, Yasa'nın m. 4/1- (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 80. m.'nin 1. ve 2. fıkralarını Yasa'nın m. 4/1- (c) kapsamındaki sigortalılar yönünden genel açıklama bölümündeki gerekçelerle, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

80. maddenin 1 ve 2. fıkra düzenlemeleri şöyledir: “*4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalıların prime esas kazançlarının hesabında;*

a) Hak edilen ücretler ile prim, ikramiye ve

bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay için yapılan ödemelerin brüt toplamı esas alınır.

b) Ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları, emekli ikramiyesi ile Bakanlıkça tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgarî ücretin % 30'unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları, görevin yerine getirilmesi için zorunlu olarak yapılan aynı yardımlar ile Bakanlıkça belirlenecek diğer aynı yardımların asgarî ücretin % 30'unu geçmeyen kısmı, prime esas kazanca tâbi tutulmaz.

c) Bu Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tâbi sigortalılara ödenen döner sermaye katkı payları ve döner sermayelerden başka adla yapılan bu nitelikteki her türlü ödemeler ile ikramiyeler ve benzeri ödemelerden en yüksek Devlet memuru aylığının % 200'ünü aşan kısmı prime esas kazanca tâbi tutulmaz.

Yukarıdaki fıkranın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler prime esas kazanca tâbi tutulur. Diğer kanunlardaki prime tâbi tutulmaması gerektiğine dair muafiyet ve istisnalar bu Kanunun uygulanmasında dikkate alınmaz”.

m) Prim Oranları ve Devlet Katkısı

İptal talebinde, 81. maddenin birinci fıkrasının iptali istenen (c) bendindeki düzenlemeyle, Sosyal Güvenlik Kurumunun

kısa vadeli sigorta kolları prim oranını, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre alt ve üst sınırlar arasında belirleme yetkisi ile donatıldığı, bu primin, Bakanlar Kurulu'nun yetkisi dahilinde, Anayasa'nın 73. maddesinde belirtilen türden bir mali yükümlülük olduğu, aynı maddenin, (c) bendinin birinci cümlesi ile ikinci cümlesi arasında uygulama bakımından ayrılamaz nitelikte ilişki olması nedeniyle birinci cümle için söz konusu olan Anayasaya aykırılık gerekçelerinin, ikinci cümle için de geçerli olduğu, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2., 6., 11. ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 81. m.'nin 1. f.'nin (c) bendini, genel açıklama bölümünde belirtilen gerekçelerle, Yasa'nın m.4/1- (c) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

İptal edilen m. 81/1- (c) bendindeki kural şöyledir: “Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre % 1 ilâ % 6,5 oranları arasında olmak üzere, 83 üncü maddeye göre Kurumca belirlenir. Bu primin tamamını işveren öder”.

Anayasa Mahkemesi, diğer sigortalılar yönünden yaptığı değerlendirmesinde ise, Yasa'nın m. 81/1- (c) bendindeki kısa vadeli sigorta priminin, Yasa'nın 68. maddesinin incelenmesinde belirtildiği gibi, Anayasa'nın 73. maddesi anlamında mali yükümlülük olmadığına, buradaki yükümlülüğün sigorta hukukundan kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, Kuruma verilen kısa vadeli sigorta

kollarının % 1 ilâ % 6,5 arasında prim oranını belirleme yetkisini işin niteliğine de uygun bularak, ilgili kuralda Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık görmemiştir.

81. m.'nin 1. f.'nin (e) bendindeki düzenlemeyle ilgili iptal talebinde ise, emekli olup, basit ve gerçek usulde vergi mükellefi olarak işyeri çalıştırılanların bu derece yüksek oranda sosyal güvenlik destek primi ödemekle yükümlü tutulmalarının, çalışma hak ve özgürlüğünü zedelemesinin yanı sıra sigortalılar açısından koruma düzeyini önemli ölçüde geriletmediği, vatandaşların sosyal güvenlik haklarını adil ve makul olmayan bir biçimde, ölçüsüzce ve özünden zedeleyerek sınırlandırdığı, bu durumun sosyal devlet ve ölçülülük ilkeleri ile bağdaşmadığı, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2., 11., 13., 49. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 81. m.'nin 1. f.'nin (e) bendini Yasa'nın m.4/1- (b) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden 30. m.'nin 4. fıkrasına ilişkin gerekçelerle Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. M. 81/1- (e) bendine göre: *“Yaşlılık aylığı almakta iken bu Kanuna tâbi bir işte çalışanlara uygulanacak sosyal güvenlik destek primi oranı (a), (c) ve (f) bentlerinde belirtilen prim oranlarının toplamı kadardır. Sigortalı ve işveren hissesi bu bentlerde belirtilen oranlardadır”*.

Anayasa mahkemesi, m. 4/1 (a) kapsamındaki sigortalılar yönünden yaptığı değerlendirmesinde, *“Anayasa'nın 49. maddesine göre, çalışma herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet olanakları ölçüsünde, yeterli örgütler kurarak iş bulmayı sağlamak için*

gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Emeklilerin yeniden çalışmaya başladıklarında sosyal güvenlik destek primi alınmasına ilişkin kurullarla bu hakkın bir ölçüde sınırlandırılmasının, özellikle öğrenimlerini tamamlayıp iş arayan gençlere iş bulma amacı dikkate alındığında daha büyük sorunların çözümüne yönelik anayasal gereklere uygun olduğu anlaşılmaktadır” diyerek, bu düzenlemeyi sosyal devlet anlayışına uygun, makul ve ölçülü bulmuş ve kuralın Anayasa'nın 2., 49. ve 60. maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir.

n) Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

İptal talebinde, 106. maddenin (2) numaralı bendindeki “diğer maddeleri,” ibaresinin, 5510 sayılı Yasa'da 08.09.1999-01.01.2007 günleri arasında ilk kez Bağ-Kur'a tabi olanların “tam yaşlılık aylığı”na hak kazanabilmeleri için bir geçiş kuralına yer verilmemesine rağmen, 1479 sayılı Yasa'nın yaşlılık aylığından yararlanma koşullarının düzenlendiği 35. maddesinin yürürlükten kaldırıldığı, (8) numaralı bendindeki, “30 ilâ 39 uncu maddeleri,” ibaresiyle de, 08.09.1999-01.01.2007 tarihleri arasında ilk kez Emekli Sandığına tabi olanların “emeklilik aylığı”na hak kazanabilmeleri için bir geçiş kuralına yer verilmemesine rağmen, 5434 sayılı Yasa'nın emekli aylığı bağlanacak hallerin düzenlendiği 39. maddesinin yürürlükten kaldırıldığı, bu nedenle hukuki boşluk doğuran ibarelerin belirtilen yönlerden Anayasa'nın 2. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

106. maddenin (2) numaralı bendindeki, “diğer maddeleri,” ibaresiyle, 1479 sayılı Yasa'nın, 35. maddesinin de yürürlükten kaldırılması; (8) numaralı bendindeki “30 ilâ 39 uncu maddeleri,” ibaresiyle de, 5434 sayılı

Yasa'nın emekli aylığı bağlanacak hallerin düzenlendiği 39. maddesinin de yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir.

8.9.1999 tarihinden 5510 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihine kadar, ilk defa sigortalı olanlar için yaşlılık aylığından yararlanma koşulları 506 ve 2925 sayılı Yasalara tabi olanlar için düzenlenmiştir (geç. m. 9/1,3). Maddede, 1479 sayılı Yasa açısından ise, sadece kısmî yaşlılık aylığından yararlanma koşullarına yer verilmiştir (geç. m. 9/2).

Buna karşın, 5510 sayılı Yasa'nın geçici 9. maddesinde, 1479 sayılı Yasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasındaki tam yaşlılık aylığından yararlanma koşullarına ve 5434 sayılı Yasa'nın 39. maddesindeki emekli aylığı bağlanacak hallerle ilişkin düzenlemelere yer verilmemiştir.

28. maddenin 2. fıkrasındaki yaşlılık aylığı bağlanması kuralını ilk defa 5510 sayılı Yasa'ya göre sigortalı olanlara uygulanabileceğinden, Anayasa Mahkemesi 8.9.1999 tarihinden 5510 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihine kadar ilk defa sigortalı olanlar için, 5434 sayılı Yasa'ya göre emeklilik aylığından, 1479 sayılı Yasa'ya göre ise tam yaşlılık aylığından yararlanma koşullarının yasal dayanağı kalmadığını belirterek, bu durumun hukuki boşluk doğurarak, hukuk güvenliğini zedelemesi nedeniyle, 106. maddenin (2) numaralı bendindeki "... diğer maddeleri," ibaresini, 1479 sayılı Yasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrası yönünden, (8) numaralı bendindeki "...30 ilâ 39 uncu maddeleri,..." ibaresini de, 5434 sayılı Yasa'nın 39. maddesi yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bulmuş ve iptal etmiştir.

o) Aylık Artırma Oranı

İptal taleplerinde, geçici 1. maddenin beşinci fıkrasında, Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce bağlanmış aylık ve gelirlerin 55. maddenin ikinci fıkrası gereğince enflasyon oranında artırılmasının öngörüldüğü, ulusal gelirdeki artış payının emekli aylıklarına yansıtılmamasının, emeklilerin ulusal gelirden aldıkları payın daha da gerilemesine neden olacağı gerekçesiyle, kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 60. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kuralda, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğünden önce sosyal güvenlik kurumlarından alınan aylıkların 5510 sayılı Yasa'ya göre ödenmesine devam edilmesi ve 55. maddenin ikinci fıkrası hükümleri doğrultusunda artırılması öngörülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğünden önce sosyal güvenlik kurumlarından alınan aylıkların 5510 sayılı Yasa'ya göre ödenmesine devam edilmesi ve 55. maddenin ikinci fıkrası hükümleri doğrultusunda artırılması düzenlemesini içeren geçici 1. m.'nin 5. f.'nı, Yasa'nın m.4/1- (c) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden genel açıklama bölümünde belirtilen gerekçelerle, Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmederken, bu kuralı diğer sigortalılar yönünden 55. maddenin ikinci fıkrasındaki ret gerekçesindeki nedenlerle Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.

Geçici 1. maddenin 5. fıkrasına göre: "Bağlanmış aylık ve gelirler, 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre artırılır".

ö) 5510 sayılı Yasa'dan Önceki Çalışmalar İçin Bağlanacak Aylıkların Hesabı

İptal talebinde, geçici 2. maddenin birinci

fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde, çalışanların 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe gireceği güne kadar sosyal güvenlik kurumlarına bağlı geçen süreleri için, yaşlılık aylıklarının eski kurallara, bu günden sonraki sürelerine ilişkin yaşlılık aylıklarının yeni Yasa kurallarına göre, orantılı olarak hesap edilerek her iki tutarın toplamının yaşlılık aylığını oluşturacağı belirtilmesinin, özellikle aynı görevde çalışmış ve çalışmakta olanların emekli aylıkları ile ölenlerin dul ve yetimlerinin aylıkları arasında fark oluşturacağı, bu farkın, eşitlik ilkesine aykırı olduğu ve adaletsizlik yaratacağı ve Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihinden önce sigortalı veya iştirakçi olan ve Yasa'ya göre sigortalılığı devam eden kişilerin yaşlılık aylıklarının hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenleyen geçici 2 m.'nin 1. f.'nin (a), (b), (c) ve (d) bentlerinin Yasa'nın m.4/1- (c) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden, genel açıklama bölümündeki gerekçelerle Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Geçici 2. m.'nin 1. fıkrasında, 5510 s. Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce 506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı yasalara ve 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Yasanın geçici 20 nci maddesine tâbi sandıklara tâbi olanlara bağlanacak yaşlılık aylıklarının nasıl hesaplanacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre:

“a) Sigortalının veya iştirakçinin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen sürelerdeki prim ödeme gün sayılarına veya fiilî

hizmet süresine ait aylık; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki kanun hükümlerine göre, aylık talep tarihindeki toplam prim ödeme gün sayısı veya fiilî hizmet süresi üzerinden, bu Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla hesaplanacak aylığının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadarki prim ödeme gün sayısı veya fiilî hizmet süresi ile orantılı bölümü, aylık başlangıç tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile çarpılarak hesaplanır.

b) Sigortalının veya iştirakçinin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen sürelerdeki prim ödeme gün sayılarına ait aylığı, aylık talep tarihindeki toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden 29 uncu madde hükümlerine göre hesaplanacak aylığının, bu Kanunun yürürlük tarihinden sonraki prim ödeme gün sayısına orantılı bölümü kadardır.

c) Aylık, (a) ve (b) bentlerine göre hesaplanan kısmî aylıkların toplamından oluşur. Aylıklar ayrıca 29 uncu maddenin son fıkrasına göre artırılarak belirlenir.

d) 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun ek 48 inci maddesi ile ek 68 inci, ek 73 üncü ve 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Kanunun ek 18 inci maddesi ve ilgili diğer maddeleri esas alınarak hak edilen makam veya yüksek hâkimlik, temsil veya görev tazminatları ve ek göstergeler, bu maddenin (a) bendinde belirtilen kısmî aylıkların hesabında dikkate alınır. Ancak (a) bendine göre yapılacak hesaplama açısından bu hükmün uygulanması sonucu daha yüksek ek göstergeye hak kazanılmış olması, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun ek 70 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında esas

alınacak ek göstergelerin yükseltilecek uygulanması hakkını doğurmaz”.

p) Emekli İkramiyeleri

İptal talebinde, geçici 4. maddenin ikinci fıkrasındaki düzenlemeyle, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin emekli ikramiyesi alabilmek yönünden güç koşullar içine itildiği, bu durumun sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmadığı, emekli ikramiyesini ödeyecek kurumu değiştiren kalıcı düzenlemenin geçici maddeyle yapılmasının yasa yapma tekniğine uygun düşmediği gibi hukuk devleti ilkesiyle de bağdaşmadığı, kuralın bu nedenle, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 60. maddelerine aykırı olduğu; geçici 4. maddenin dokuzuncu fıkrasıyla TC. Emekli Sandığı iştirakçilerinin bu Yasa'ya göre belirlenen prime esas kazanç matrahı ile 5434 sayılı Yasa'ya göre keseneğe tabi kazançları arasındaki matrah farkına ait sigorta priminin sadece iki yıl süre ile sınırlı olarak kurumlarınca karşılanacağı, düzenlemenin kazanılmış hakların korunmasına süre sınırlaması getirmesi nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Geçici 4. m.'nin 2. ve 9. fıkralarını Yasa'nın m.4/1- (c) bendi kapsamındaki sigortalılar yönünden, genel açıklama bölümündeki gerekçelerle Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. Geçici 4. madde'de 5434 sayılı Yasa'ya ilişkin geçiş hükümleri düzenlenmiştir.

Geçici 4. m.'nin 2. f.'na göre: “*Kamu görevlilerinin emeklilik ikramiyeleri, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanun hükümlerince hesaplanarak bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl süreyle, 8/6/1949 tarihli ve 5434*

sayılı Kanunun 89 uncu maddesi ve bu Kanunla mülga 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı Kanun ile personel kanunlarına göre Kurumca ödenir ve ilgili kurumlardan tahsilât, anılan maddedeki usûlle yapılır. Bir yıllık sürenin dolmasından itibaren emekli ikramiyeleri 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi hükümlerine göre kamu görevlisinin son defa çalıştığı kurumunca, çalıştığı son kurumun özelleştirilmesi halinde ise Hazinece ödenir”.

Geçici 4. m.'nin 9. f.'na göre: “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanuna tâbi olan iştirakçilerin, bu Kanuna göre belirlenen prime esas kazanç matrahı ile 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanuna göre keseneğe tâbi kazançları arasındaki matrah farkına ait sigorta primi iki yıl süre ile kurumlarınca karşılanır”.

Mevcut sistemde kamu hizmetinde çalışanların emekli ikramiyeleri 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Yasası'nın 89. maddesine göre Emekli Sandığı'na ödenmekte ve ödenen tutar, sonra görevlinin son çalıştığı kurumundan geri alınmaktadır. 5510 sayılı Yasa'nın Geçici 4. m.'nin 2. fıkrasında da emekli ikramiyesine ilişkin bu kural korunmaktaydı. Ancak, Geçici 4. maddenin 2. fıkrası ile, emekli ikramiyelerinin bir yıl daha Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödenmesi, bir yıldan sonra ise ödemenin doğrudan son çalışılan Kurumca, bu Kurum özelleştirilmişse Hazinece karşılanması esası getirilmişti. Daha önce, bazı kamu kurum ve kuruluşlarının ve özellikle yerel yönetimlerin mali zorluk nedeniyle işçilerin kıdem tazminatlarını ödemekte güçlük çektikleri gerçeği karşısında, geçici 4. m.'nin 2. fıkrasındaki düzenleme ile, memurlar ve diğer

kamu görevlilerinin emekli ikramiyesini alabilmek yönünden aynı güç koşullara bağlandıkları ve ödeme riskinin Kurum yerine, çalışanlara yüklendiği bir sisteme geçildiği ve bunun sosyal devlet ilkesine aykırılık oluşturduğu, gerekçesiyle bu maddede düzenleme Cumhurbaşkanı'nca bir kez daha görüşülmek üzere Meclis'e geri gönderilmişti. Meclis'te aynen kabul edilen geç. m.4, 2. fıkra düzenlemesi Cumhurbaşkanı'nın iptalini istediği düzenlemeler arasındaydı ve Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilmiştir. Böylelikle, emekli ikramiyelerinin ödenmemesi riskini yaratan sistem ortadan kaldırılmıştır.

3. İPTAL TALEBİ REDDEDİLEN DÜZENLEMELER

Anayasa Mahkemesi iptali istenen bazı maddeleri ise Anayasaya aykırı bulmayarak iptal istemini reddetmiştir.

a) Serbest Çalışanların Geçici İş Göremezlik Ödeneğinden Yararlanma Koşulları

İptal talebinde, Yasa'nın 18. maddesinin ikinci fıkrasındaki "*genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla*" bölümüyle, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların hastalıkları halinde geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanmalarının prim borçlarının bulunmaması koşuluna bağlandığı, sosyal dayanışmanın alışveriş gibi görülemeyeceği, serbest meslek mensubunun prim borcu olduğu için iş göremezlik ödeneğinden yoksun bırakılmasının, sosyal güvenlik ve sosyal dayanışma ilkelerine uymadığı, sigortalıya sağlanacak sosyal

güvenliğin sosyal dayanışmadan ayrı düşünülmesinin, 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 22. ve 25. maddelerine, dolayısıyla Anayasa'nın 90. maddesine de aykırı olduğu, ayrıca ibaredeki "*her türlü borç*" kavramının hangi tür borçları kapsadığının ve içeriğinin belirsiz olması nedeniyle hukuk güvenliğini zedelediği, bu nedenlerle bölümün Anayasa'nın 2., 5., 11., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 18. m.'nin 2. fıkrası'nın "*...genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla...*" bölümünü Anayasa'ya aykırı bulmamış ve iptal istemini reddetmiştir. 18.m.'nin 2. f.'na göre: "*4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlara hastalıkları halinde geçici iş göremezlik ödeneği, genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla yatarak tedavi süresince veya yatarak tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede ödenir*". Sonuç olarak, serbest çalışanların geçici iş göremezlik ödeneği alabilmeleri için prim borçlarının olmaması gerekecektir.

İptal gerekçesinde, m. 4/1- (b) kapsamındaki sigortalılarda işçi ve işveren sıfatının birleştiği, diğer sigortalılardan farklı olarak bu gruptakilerin primlerinin kendilerince ödeneceği, bir işverene bağlı olarak çalışanların primlerinin Kuruma ödenmesinin ise işverenin sorumluluğu altında olduğu belirtilmiştir. Dava konusu bölümle, prim ve her türlü borçların ödenmiş olması koşulunun getirilmesinin m. 4/1- (b) kapsamındaki sigortalıların farklı

konumlarından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, yasa koyucu primlerin tahsilindeki güçlükleri de gözeterek, bunların iradi olarak ödenip ödenmemesine göre toplanmalarında farklı yöntemler öngörebileceği, bu yöntemlerin belirlenmesinin Anayasa'nın 60. maddesinde Devlete verilen yükümlülüğün de gereği olduğu vurgulanmıştır.

Kuraldaki “her türlü borç” kavramının da, anılan sigortalıların ödemekle yükümlü oldukları prim ve buna bağlı gecikme zammı ve faiz gibi ödemeleri kapsadığı, bu açıdan kavramın belirsiz olmadığı belirtilerek, kural Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulunmamıştır.

b) Serbest Çalışanların Sürekli İş Göremezlik Ödeneğinden Yararlanma Koşulları

İptal talebinde, Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlara, sürekli iş göremezlik geliri verilmesinin 19. maddenin dördüncü fıkrasında “genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması” koşuluna bağlanmasının Anayasa'nın 2., 5., 11., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 18. m.'nin 2. fıkrasıyla ilgili ret gerekçesine dayanarak 19. m.'nin 4. fıkrasının Anayasa aykırı olmadığına karar vermiştir. Bu fıkradaki düzenlemeye göre serbest çalışanların sürekli iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmeleri için de prim borçlarının olmaması şarttır.

c) Kurumun Sağlık Hizmetlerinin Kapsamını Belirleme Yetkisi

İptal talebinde, 63. maddenin ikinci

fıkrasının, finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile, bu maddenin (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini belirleme konusunda Sosyal Güvenlik Kurumuna yetki verdiği, bu yetkinin hastaya verilecek kan ve kan ürünleri ile harçları, kişisel tıbbi malzemelerin miktar ve süresini belirlemeyi de içermesi, dolayısıyla sağlık hakkını sınırlaması nedeniyle, Anayasa'nın 2., 11., 17., 56. ve 60. maddelerine, ayrıca finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin kapsamını belirlemeyi de içermesi nedeniyle Anayasa'nın 6., 7., 8. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 63. maddesinin ikinci fıkrasında, “Kurum, finansmanı sağlanacak sağlık hizmetlerinin teşhis ve tedavi yöntemleri ile (f) bendinde belirtilen sağlık hizmetlerinin türlerini, miktarlarını ve kullanım sürelerini Sağlık Bakanlığının görüşünü alarak belirlemeye yetkilidir. Kurum, bu amaçla bilimsel komisyonlar kurar, ulusal ve uluslararası tüzel kişilerle işbirliği yapabilir” denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, “Kurumun bu belirlemeyi bilimsel komisyonlar kurarak ulusal ve uluslararası tüzel kişilerle işbirliği içinde gerçekleştirebileceği gözetildiğinde kuralın, Anayasa'nın 7. maddesinde belirtilen yetki devrini içermediği” sonucuna vararak, Anayasa'nın 7. ve 8. maddelerine aykırı bulunmamıştır.

d) Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Şartları

İptal talebinde, 5510 sayılı Yasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde

belirtilen genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanabilmeleri için, sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihten önceki son bir yıl içinde toplam 30 gün, genel sağlık sigortası primi ödemiş olmaları şartının yanı sıra, sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihte kısa ve uzun vadeli sigorta primleri dahil genel sağlık sigortası prim borçlarının da bulunmaması koşulunun öngörülmesinin, sosyal devletin asli görevlerinden olan vatandaşların sosyal güvenlik haklarını sağlama ödevini adil ve makul olmayan şekilde ve ölçüsüzce sınırlandırdığından sosyal devlet, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkeleri ile de bağdaşmadığı belirtilecek, kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 13., 60. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, 67. m'nin 1. f.'nin (b) bendindeki kuralı, "*Kısa ve uzun vadeli sigorta dalları ve genel sağlık sigortası prim borcu bulunmaması koşulunun arandığı kişilerin ortak özelliği prim sorumluluk ve yükümlülüğünün kendilerinde olmasıdır. Ayrıca Yasa'nın geçici 12. maddesinin son fıkrası gereğince prim borcu olmama koşulunun, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra tahakkuk edecek prim borçları için uygulanacağı anlaşılmaktadır.*

Sosyal Güvenlik Kurumunun amacına uygun olarak hizmet verebilmesi sahip olduğu parasal kaynaklara bağlı olduğundan, temel kaynağı prim olan bu Kurumda sigortalıların kuralda belirtilen süre kadar prim ödemek suretiyle Kurum ile ilişkilerini devam ettirmelerini ve Kurumun sağlayacağı haklardan bu suretle

yararlanmalarını öngören böyle bir düzenleme sistemin doğal bir sonucudur" diyerek Anayasa'nın 2. ve 60. maddelerine aykırı bulunmamıştır.

Madde 67/1- (b) bendi düzenlemesine göre, "*60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (b), (d) ve (g) bentlerine tâbi olan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin yukarıdaki bentte sayılan şartla birlikte, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte kısa ve uzun vadeli sigorta primleri dahil genel sağlık sigortası prim borcunun bulunmaması, şarttır*".

60. m.'nin 1. f.'nin (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (b), (d) ve (g) bentlerine tâbi olan genel sağlık sigortalısı kişiler ise şöyledir: "Yerleşim yeri Türkiye'de olan kişilerden;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

2) (b) bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler,

b) İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler,

d) Oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler,

g) Yukarıdaki bentlerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan kişiler, genel sağlık sigortalısı sayılır".

Kısaca, bağımsız çalışanlar, isteğe bağlı sigortalılar, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler ve 60. maddedeki bentlerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan kişilerin, sağlık yardımlarından yararlanabilmeleri için aranan sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte, kısa ve uzun vadeli sigorta primleri dahil genel sağlık sigortası prim borcunun bulunmaması şartını içeren

düzenleme, mahkeme tarafından Anayasaya aykırı bulunmamıştır. Yukarıda sayılan bu kişiler, prim borçları bulunduğu takdirde sağlık yardımlarından yararlanamayacaklardır.

e) Sağlık Giderlerinin Ödenmesi

İptal talebinde, sosyal hukuk devletinde,devletin yurttaşlarının sağlık hakkının istismar edilmemesi için onu koruyacak önlemleri almasının temel görevi olduğu, sistemin öngördüğü koşulları yerine getirmiş olan sigortalı hastadan başkaca hiçbir ücret alınmadan sağlık yardımının yapılması gerekirken, otelcilik hizmeti adı altında fark ücretinin ve öğretim üyesi muayene ücretinin alınmasının hastaların istismarına yol açacak nitelikte olduğu, sağlık hakkını ölçsüzce ve özünden zedeleyerek Anayasa'nın 13. maddesine aykırı biçimde sınırlandırdığı, bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 11., 17., 56. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 73. maddesinde, sağlık hizmetlerinin görülme yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Buna göre sağlık hizmetleri, Kurum ile yurt içindeki veya yurt dışındaki sağlık hizmeti sunucuları arasında yapılan sözleşmeler yoluyla ve/veya bu Yasa hükümlerine uygun olarak genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularından satın aldıkları sağlık hizmeti giderlerinin ödenmesi suretiyle sağlanacaktır.

73. maddenin iptali istenen 4. fıkrası'na göre, "Sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları, genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden sözleşmeli olduğu sağlık hizmetleri için otelcilik hizmetleri ile öğretim üyesi tarafından sağlanan sağlık hizmetleri dışında,

herhangi bir fark ödemesi talep edemez. Otelcilik hizmeti ile öğretim üyesi tarafından sağlanan sağlık hizmetleri için genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerden alınabilecek fark ödemesi, 72 nci maddeye göre belirlenen tutarın iki katını geçemez. Bu farkın alınabilmesi için, kişilerin fark ödemeyi kabul ettiğinin yazılı olarak belgelenmesi zorunludur. Otelcilik hizmeti ile öğretim üyesi tarafından sağlanan sağlık hizmetleri dışında veya belirlenen tavanın üzerinde fark alınması halinde, sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularının sözleşmeleri bir yıl süreyle feshedilir".

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesine göre, herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu, Anayasa'nın 56. maddesinde de Devlette, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama ve sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için yasayla genel sağlık sigortası kurma ödev ve yetkisi verildiğini belirterek, "5510 sayılı Yasa'yla Genel Sağlık Sigortası kapsamındaki kişilerin ödedikleri primler karşılığında, Kurumun belirlediği fiyat ve sözleşme koşullarına uymayı kabul eden sağlık hizmeti sunucuları ile genel sağlık sigortası kapsamındaki kişilerden herhangi bir fark almaya izin vermeksizin hizmet satın alması esastır. Ancak, öğretim üyelerinin sağlık hizmetinden ve özel odalardan yararlanılmak istenilmesi halinde hastaların fark ücreti ödemeyi kabul etmesi kuralı getirilmiştir. Sözleşmeli sağlık hizmeti sunucularının isteyebileceği fark ücreti açısından getirilen üst sınır ile bu sınırlamaya uyulmaması halinde sözleşmenin feshedileceğine ilişkin yaptırım hükmü

de dikkate alındığında getirilen düzenlemenin yaşam hakkını ortadan kaldırmadığı gibi, sağlık hizmetinden faydalanmayı engellemediği ve sosyal devlet ilkesinin gereklerine de aykırı olmadığı anlaşılmaktadır” sonucuna varmış ve 73. m.’nin 4. f.’nı Anayasa aykırı bulmamış ve iptal istemini reddetmiştir.

Yasa’nın bu hükmü ile otelcilik hizmetleri ve öğretim üyesi tarafından sağlanan sağlık hizmetleri için fark alınmasına izin verilmektedir. Bu düzenleme genel sağlık sigortasının amacına ters düşmektedir.¹⁶

f) Prim Artırımında Kademeli Geçiş Hükümleri

İptal talebinde, geçici 6. maddenin yedinci fıkrasının (a) bendine göre hizmet akdi ile çalışanlar için öngörülen prim ödeme gün sayısının kademeli geçişinde, 2007 yılında sigortalı olanlar için 7100 gün prim bildirme koşulu aranırken, izleyen yıllarda sigortalı olanlar için bu sınırın 7100 prim ödeme gününe her yıl için 100 gün eklenerek bulunacağını belirtilmesinin Anayasa’nın 2., 5., 10., 11. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi, geçici 6. m.’nin 7. f.’nin (a) bendindeki düzenleme ile sigortalılara 9000 gün prim koşuluna kademeli şekilde geçişin sağlanmasının amaçlandığını belirterek, kuralı Anayasa’ya aykırı bulmamıştır.

Geçici m.6/7-(a) bendinde, işçiler açısından prim ödeme gün sayısının 9000 güne çıkarılmasına ilişkin olarak 20 yıllık bir kademeli geçiş dönemi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “*Aylık bağlama şartları bakımından bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayı-*

larak aylık bağlanacaklar için;

a) 28 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen 9000 günlük süre ilk defa;

1) 1/1/2007 ilâ 31/12/2007 tarihleri arasında sigortalı sayılanlar için 7100 gün olarak,

2) 1/1/2008 tarihinden itibaren sigortalı sayılanlar için ise her takvim yılı başında 7100 güne 100 gün eklenmek suretiyle 9000 günü geçmemek üzere”, uygulanacaktır.

Anayasa Mahkemesi 28. m.’nin 2. fıkrasındaki düzenlemeyi sigortalılar yönünden iptal etmemişken, bu düzenlemenin geçiş maddesindeki hükmünü iptal etmiş olsaydı, işçiler için çok haksız bir durum ortaya çıkmış olurdu. Çünkü, bu halde 5510 sayılı Yasa’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, işçiler yaşlılık aylığına hak kazanmak için 9000 gün prim ödemek zorunda kalırlardı. Geçişle ilgili düzenlemeye göre ise, prim ödeme koşulu kademeli olarak artmakta, katı değil, yumuşak bir geçişle 20 yıl sonra 9000 gün prim şartı gerçekleşmektedir.

g) Emeklilik Açısından Müktesep Hakların Korunması

İptal taleplerinde, 5510 sayılı Yasa’nın geçici 9. maddesinin ilk üç fıkrasında, 08.09.1999 ile Yasa’nın yürürlüğe gireceği tarih arasında, 506 ve 2925 sayılı Yasa kapsamında ilk kez sigortalı olanların, sigortalı oldukları günde geçerli koşullarla yaşlılık aylığına, 1479 sayılı Yasa kapsamındakilerin de kısmi yaşlılık aylığına hak kazanma olanakları korunduğu halde, aynı konumdaki 5434 sayılı Yasa kapsamındakilerin yaşlılık aylığı ile 1479 sayılı Yasa kapsamındakilerin tam yaşlılık aylığına

¹⁶ Okur, *Sorunları İle Gelen Reform*, s. 27.

ilişkin düzenlemelere yer verilmemiş olmasının Anayasa'nın 2., 5., 11. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa Mahkemesi geçici 9. m.'nin 1., 2. ve 3. fıkralarını 106. maddenin (2) ve (8) numaralı bentlerine ilişkin iptal kararları sonucunda hukuksal boşluk kalmayacağı gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bulmamış ve iptal isteminin reddine karar vermiştir.

Geçici m.9, 1,2 ve 3. fıkralarına göre, "4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında olup da 8/9/1999 tarihinden bu Kanunun yürürlük tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar; kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 7000 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla veya kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve 25 yıldan beri sigortalı bulunmak ve en az 4500 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartıyla yaşlılık aylığından yararlanırlar.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında olup da 8/9/1999 tarihinden bu Kanunun yürürlük tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar; kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını doldurmak ve en az onbeş tam yıl malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemek şartıyla kısmî yaşlılık aylığından yararlanırlar.

17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı Kanun kapsamında sigortalı olup da 8/9/1999 tarihinden bu Kanunun yürürlük tarihine kadar ilk defa sigortalı sayılanlar; kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmak ve onbeş yıldan beri sigortalı olup 3600 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemek şartıyla yaşlılık aylığından yararlanırlar".

Geçici 9. maddenin 1, 2 ve 3. fıkralarına göre, 8/9/1999 tarihi ile 5510 sayılı Yasa'nın yürürlük tarihi arasında ilk defa sigortalı olacak işçiler, bağımsız çalışanlar ve tarım işçileri emekliliğe hak kazanma bakımından, çalışmaya başladıkları tarihte yürürlükte olan yasalardaki (506, 1479 ve 2925 s. Yasa) koşullara tabi olacaklardır. Bu fıkralardaki düzenlemeler müktesep hakların korunması bakımından çok önemli hükümlerdir ve iptal edilmemeleri de çok isabetli olmuştur.

4. 29. MADDEYE GÖRE İPTAL EDİLEN HÜKÜMLER

Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş Yasası'nın¹⁷ 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi iptal davalarında ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelerle bağlı değildir. İptal talebindeki, Anayasaya aykırılıkla ilgili gerekçelere dayanarak hüküm kurabileceği gibi, bu gerekçelerden başka dayanak noktası da bulabilir.¹⁸ Nitekim, 2949 sayılı Yasa'nın m. 29, 1. fıkrasına göre, "Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelemlerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi, taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasaya aykırılık kararı verebilir".

Buna karşın, Anayasa Yargısında esas olan, taleple bağlı olmaktır. Bu da, mahkemenin talep konusuyla sınırlı kalması, kararın sadece iptali istenen kurala ilişkin olması anlamına

¹⁷ 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulüleri Hakkında Yasa, RG. 13.11.1983, 18220.

¹⁸ Gerekçe ve taleple bağlılıkla ilgili bir başka Anayasa Mahkemesi Kararı'nın değerlendirilmesi için bkz.: Okur, *Hastalık Sigortasına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararları*, s. 152-153.

gelmektedir.¹⁹ Aynı Yasa'nın 29. maddesinin 2. fıkrası ise, taleple bağılılığı temel kural kabul etmekle birlikte, bazı durumlarda bunun aşılabileceğini de kabul etmiştir. Bu hükme göre: “Ancak, başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya İttüzüğün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhinde yapılmış olup da, bu belirli madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya İttüzüğün bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, Anayasa Mahkemesi, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla, kanun'un, kanun hükmünde kararnamenin veya İttüzüğün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir”. Nitekim bu davada, hem Cumhurbaşkanının talepleri, hem de milletvekillerinin talepleri arasında yer almamasına rağmen, Anayasa Mahkemesi kanunun verdiği yetkiye dayanarak aşağıdaki düzenlemelerin de iptaline karar vermiştir:

5510 sayılı Yasa'nın,

- a) 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin,
- b) 60. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinin “...ve (c)...” bölümünün,
- c) 105. maddesinin (a) bendinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı alt bentlerinin,
- d) 106. maddesinin (5), (7), (8), (9), (10), (15), (16), (18), (19), (20) ve (24) numaralı bentlerinin,

iptal edilen fıkra, bent, düzenleme ve bölüm nedeniyle uygulanma olanağı kalmadığından iptallerine hükmedilmiştir.

a) 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

5510 sayılı Yasa'nın 4. maddesinde, Yasa'nın kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından sigortalı sayılanlar düzenlenmiştir. Madde 4/1- (c)'ye göre,

“c) *Kamu idarelerinde;*

1) (a) *bendine tâbi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp, ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,*

2) (a) ve (b) *bentlerine tâbi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açtıktan vekil atanalar, sigortalı sayılırlar”.*

Anayasa Mahkemesi'nin 4. m.'nin 1. f.'nin (c) bendini iptal etmesi ile birlikte kamu görevlileri 5510 sayılı Yasa'nın “kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından” kapsamından çıkarılmıştır. Bunun sonucunda, 5510 sayılı Yasa'daki 60. maddeye kadar olan maddelerdeki, 4/1- (c)'ye ilişkin tüm düzenlemeler hükümsüz kalmıştır.

b) 60. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinin “...ve (c)...” bölümü

5510 sayılı Yasa'nın 60. maddesi ile “Genel Sağlık Sigortası Hükümleri” başlamaktadır. 60. maddede kimlerin “Genel sağlık sigortalısı” sayılacağı düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği 60. m.'nin 1. f.'nin (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde, yerleşim yeri Türkiye'de olan kişilerden, “a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

1)... ve (c) bentleri gereğince sigortalı sayılan

¹⁹ Aliefendioğlu, *Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi*, s. 53.

kişiler" in, yani kamu görevlilerinin, genel sağlık sigortası kapsamında olduğu düzenlenmişti. İptal kararından sonra, kamu görevlileri genel sağlık sigortası kapsamından çıkarılmıştır.

c) 105. maddesinin (a) bendinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı alt bentleri

5510 sayılı Yasa'nın 105. maddesinde "Değiştirilen, eklenen ve uygulanmayacak hükümler" yer almaktadır. 105. maddesinin (a) bendinin (1), (2), (3), (4), (5) ve (6) numaralı alt bentlerindeki Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen düzenlemeler²⁰, 5510 sayılı Yasa'ya uyum sağlanması için 5434 sayılı Emekli Sandığı Yasası'nda yapılması öngörülen değişikliklerdi. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra 5434 s. Yasa yürürlüğünü sürdürmeye devam edeceğinden, bu hükümler zaten anlamsız kalmıştır ve iptal edilmiştir.

d)106. maddesinin (5), (7), (8), (9), (10), (15) (16), (18), (19), (20) ve (24) numaralı bentleri

5510 sayılı Yasa'nın 106. maddesinde "Yürürlükten kaldırılan hükümler" düzenlenmiştir.

Anayasa mahkemesi'nin iptal kararı da, bu yürürlükten kaldırılan yasalar veya yasaların bazı maddelerin yürürlüklerini devam ettirmeleri doğrultusundadır. Buna göre, 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Yasa, 5434 sayılı Emekli Sandığı Yasası ile ağırlıklı olarak kamu görevlilerini ilgilendiren diğer yasalar ya da bunların bazı maddeleri yürürlüklerini sürdüreceklendir.²¹

IV. SONUÇ

1. Anayasa Mahkemesi, bu iptal kararında, diğer iptal kararlarından farklı olarak bir genel gerekçeye yer vermiş, maddeleri ya da bazı düzenlemeleri iptal ederken de, zaman zaman bu genel gerekçeye gönderme yapmıştır. Bu genel gerekçede, Anayasa Mahkemesi, kamu görevlilerinin statülerinin farklı olduğunu ve emekliliklerinin de bu farklılığa paralel şekilde düzenlenmesi gerekliliğini vurguladıktan sonra, yeni düzenlemeleri ya 5510 sayılı Yasa'nın içinde, bu grubun özelliklerini ve farklılıklarını da yansıtarak, ya da ayrı bir yasa ile düzenlenmesi konusunda, aşağıdaki ifadeyle

²⁰ "a) 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun:

1) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen "aylık bağlamaya esas" ibaresi "ek 70 inci maddeye göre hesaplanacak" şeklinde değiştirilmiştir.

2) Ek 19 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"EK MADDE 19- Vazife malûlü erlerle, bunların dul ve yetimlerine ödenecek aylık veya gelirlerin alt sınırı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 27 nci veya 33 üncü maddeleri hükümlerine göre belirlenir."

3) Ek 48 inci maddesinin son fıkrasının başına "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yaşlılık aylığına hak kazananlar hakkında, aynı Kanunun geçici 2 nci maddesinin (d) bendinin uygulanmasında:" ibaresi eklenmiştir.

4) Ek 68 inci maddesine birinci fıkra olarak "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yaşlılık aylığına hak kazananlar hakkında, aynı Kanunun geçici 2 nci maddesinin (d) bendinin uygulanmasında:" ibaresi eklenmiş; aynı maddede geçen "ödenir" ve "ödeme yapılır" ibareleri "hesaplanır" şeklinde değiştirilmiş; aynı maddenin dördüncü fıkrasında geçen "Bu tazminatlar ilgililere ödendikçe iki ay içinde faturası karşılığında Hazineden tahsil olunur." cümlesi ile aynı maddenin beşinci ve

son fıkrası madde metninden çıkarılmış ve aynı maddenin diğer fıkraları (a), (b), (c), (d) ve (e) bentleri olarak düzenlenmiştir.

5) Ek 70 inci maddesinin birinci fıkrasında geçen "Sandık iştirakçilerine ödenmekte olan;" ve "emeklilik keseneğine ve Kurum karşılığına tâbi tutulur." ibareleri sırasıyla "Emekli ikramiyesinin hesabında;" ve "dikkate alınır" şeklinde; aynı maddenin son fıkrası da "Personel kanunlarında yer alan aylığa ilişkin gösterge ve ek göstergeler esas alınarak bulunan tutarlar da emekli ikramiyesi hesabında dikkate alınır." olarak değiştirilmiştir.

6) Ek 73 üncü maddesine birinci fıkra olarak "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yaşlılık aylığına hak kazananlar hakkında, aynı Kanunun geçici 2 nci maddesinin (d) bendinin uygulanmasında:" ibaresi eklenmiş; aynı maddenin birinci fıkrasında geçen "toptan ödeme yapılabilmesi için" ibaresi "toptan ödeme hesaplanabilmesi için" şeklinde; ikinci fıkrasında geçen "emeklilik" kelimesi "hesaplama" şeklinde değiştirilmiş ve aynı maddenin fıkraları (a), (b) ve (c) bentleri olarak düzenlenmiştir".

²¹ Anayasa Mahkemesi'nin yürürlükten kaldırılmasını iptal ettiği 106. m.deki yasalar ve yasaların bazı maddeleri aşağıdaki gibidir:

"5) 24/5/1983 tarihli ve 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun,

7) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 107

yasakoyucuya takdir hakkı tanımıştır: “*Yasa koyucunun Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca sahip olduğu genel düzenleme yetkisi kapsamında bulunan konuların, 128. maddede özel olarak vurgulanarak yasa ile yapılmasının Anayasa buyruğu haline getirilmesi, Devletin en temel işlevlerinden olan kamu hizmetinin görülmesindeki yeri tartışmasız olan kamu görevlileri için statülerine, yaptıkları görevin gereklerine uygun, emeklileri için de önceki statüleri ile uyumlu ayrı yasal düzenleme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Ancak, düzenlemenin aynı hukuksal konumda bulunmayanların bu özelliklerini ve farklılıklarını yansıtmak koşuluyla aynı veya başka bir yasa içinde yapılması hususu kuşkusuz yasa koyucunun takdiri içindedir*”.

2. Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında, memurların sosyal güvenliğinin statü hukukunun gereklerine uygun olarak, ayrı yasalarla düzenlendiği görülmektedir. Örneğin,

nci, 188 inci, 209 uncu ve ek 22 nci maddeleri,

8) 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun, 12 ilâ 19 uncu maddeleri, 23 üncü maddesi, 30 ilâ 39 uncu maddeleri, 41 ilâ 55 inci maddeleri, 57 ilâ 59 uncu maddeleri, 61 ilâ 64 üncü maddeleri, 66 ilâ 71 inci maddeleri, 72 nci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları, 73 ilâ 77 nci maddeleri, 80 inci maddesi, 82 inci maddesinin (a), (b), (c) ve (ç) bentleri, 83 ilâ 88 inci maddeleri, 90 inci ve 91 inci maddeleri, 93 ilâ 100 üncü maddeleri, 102 nci maddesi, 105 ilâ 107 nci maddeleri, 112 ilâ 124 üncü maddeleri, 127 ilâ 129 uncu maddeleri, 131 ilâ 135 inci maddeleri, ek 2 ilâ ek 4 üncü maddeleri, ek 8 ve ek 9 uncu maddeleri, ek 11 inci maddesi, ek 13 ilâ ek 18 inci maddeleri, ek 21 ilâ ek 23 üncü maddeleri, ek 25 ilâ ek 27 nci maddeleri, ek 29 ve ek 30 uncu maddeleri, ek 31 inci maddesinin (a) ve (b) bentleri, ek 32 ilâ 34 üncü maddeleri, ek 37 nci maddesi, ek 39 uncu maddesi, ek 41 ilâ ek 47 nci maddeleri, ek 48 inci maddesinin son fıkrası hariç diğer fıkraları, ek 49 uncu maddesi, ek 56 ve ek 57 nci maddeleri, ek 59 uncu maddesi, ek 69 uncu maddesi, ek 72 nci maddesi, ek 74 ve ek 75 inci maddeleri, ek 80 inci maddesi, geçici 8 inci maddesi, geçici 15 inci maddesi, geçici 16 nci maddesi, geçici 54 üncü, geçici 65 inci, geçici 85 inci, geçici 86 nci, geçici 88 inci, geçici 96 ilâ geçici 98 inci, geçici 103, geçici 104, geçici 109 ilâ geçici 113 üncü, geçici 115 ilâ geçici 118 inci, geçici 120 nci, geçici 121 inci, geçici 139 ilâ geçici 141 inci, geçici 146 nci, geçici 147 nci, geçici 150 ilâ geçici 151 nci, geçici 153 üncü, geçici 157 nci, geçici 159 uncu, geçici 161 ilâ geçici 166 nci, geçici 170 inci, geçici 171 inci, geçici 173 üncü, geçici 176 nci, geçici 180 inci, geçici 182 ilâ geçici 186 nci, geçici 190 ilâ geçici 192, geçici 195 ilâ geçici 200 üncü, geçici 203 üncü, geçici 204 üncü, geçici 207 nci ve geçici 208 inci, geçici 210 ilâ geçici 212 nci, geçici 218 ilâ geçici 220 nci, ek geçici 1 inci, ek geçici 2 nci, ek geçici 7 nci, ek geçici 8 inci, ek geçici 11 inci, ek geçici 19 uncu, ek geçici 20 nci, ek geçici

Fransa'da memurlar sadece sağlık hizmetleri açısından diğer çalışanlarla birlikte genel rejime tabi tutulmuşlardır. Ancak, burada kamu hizmetinin gerektirdiği farklılıklara uygun düzenlemeler de yapılmıştır.²² Özellikle, maaşın geçici kaybını telafi etmeye yönelik edimlerle ilgili olarak bu rejimin farklılığı ortaya çıkmaktadır. Zira, hastalık halinde, devlet memurlarının belli bir zaman süreci boyunca maaşlarını alma hakları bulunmaktadır. İşte, memurların ücretteki geçici kaybını gidermeye yönelik bu tür düzenlemeler, kendi özel yasalarında yer almıştır. Böylece, memurlar sosyal güvenliğe ek bir yük getirmemektedirler. Fransa'da, statü hukukundan kaynaklanan garantileri gereğince, memurun sosyal güvenliğini sağlamak görevi doğrudan Devlete aktarılmıştır. Yaşlılık edimleri konusunda bu özel rejime tabi olan memurların büyük çoğunluğu, genel rejime tabi olan diğer çalışanlara oranla çok daha yüksek yaşlılık aylıklarına hak kazanmaktadırlar.²³

ci 22 nci ve ek geçici 23 üncü maddeleri,

9) 1/10/1992 tarihli ve 3841 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi, 24/11/1994 tarihli ve 4049 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi ve 13/6/2001 tarihli ve 4677 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi,

10) 14/1/1988 tarihli ve 311 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri ile İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 3 üncü maddesi,

15) 22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin 32 nci maddesindeki "resmî ve özel sağlık kuruluşlarında ayakta ve yatarak tedavileri ile" ibaresi,

16) 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 89 uncu maddesi,

18) 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun 18 inci maddesi,

19) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi ile (g) bendinde yer alan "ve tedavileri yaptırılır" ibaresi,

20) 23/4/1981 tarihli ve 2453 sayılı Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ile yaralanan veya sakat kalarların tedavî giderleri" ibaresi,

24) 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 18 inci maddesinin (c) bendi ile 20 nci maddesi, yürürlükten kaldırılmıştır”.

22 Dupeyroux / Prétot, Sécurité sociale, s. 139-140.

23 Bkz.: Dupeyroux / Prétot, Sécurité sociale, s. 139-140.

Almanya'da da, memurların sosyal güvenliği ayrı bir yasa "Gesetz über die Versorgung der Beamten und Richter in Bund und Ländern" (Beamtenversorgungsgesetz) ile düzenlenmiştir.²⁴ Alman hukukunda, kamu hizmetinin niteliğinden kaynaklanan nedenlerle, memurlara, hakimlere, askerlere, emeklilere ve bunların aile üyelerine, sosyal güvenliğin garanti edildiği kabul edilmektedir. Bu garanti, kişilerin hayat boyu yerine getirdikleri kamu hizmeti ve sadakat ilişkisi (Dienst- und Treueverhältnis) çerçevesinde devletin gözetim borcundan (Fürsorgepflicht) kaynaklanmaktadır.²⁵ Memurların, hakimlerin ve askerlerin sosyal güvenliği vergilerle finanse edilmektedir. Bu kişilere sosyal güvenlik yapılacak yardımlar Sosyal bütçeden (Sozialbudget) karşılanmaktadır.²⁶

Avusturya'da da, ülke genelinde memurların sosyal güvenliği ayrı yasalarda, "Beamten-Dienstrechtsgesetz"(BDG) ve "Pensionsgesetz" (PG)'de düzenlenmiştir.²⁷ Bundan başka eyaletlerin de kendi ayrı yasaları (eigene Dienstrechts- und Pensionsgesetze) vardır. Avusturya Anayasa Mahkemesi'ne göre, kamu hizmetinin farklılığı, kamu görevlilerinin, tüm yaşam süresine etki eden bir hizmet ilişkisine atanmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, memurların emekli aylıkları, hizmet sahibinin karşı bir edimi, yaptığı ödemesidir (Entgelt).²⁸ Memurlarla ilgili yasada, emekliye sevk edilmekten, emekli statüsüne geçmekten söz edilmekte, bu durum hizmet ilişkisinin sona ermesi olarak değerlendirilmemektedir (§20 BDG). Buna göre, emekli aylığı ödemek, sigorta kurumunun değil, hizmet sahibinin, yani devletin bir borcu olarak görülür.²⁹

Avusturya'da, 1 Ocak 2005 tarihinde emeklilikle ilgili uyumlaştırma (Pensionsharmonisi-

erung) düzenlemeleri yapılmış, ancak bu reformdan sonra da, bağımsız çalışanlar, çiftçiler, bağımlı çalışanlar ve memurların emeklilik sistemleri farklı olarak düzenlenmiştir.³⁰

3. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlileri ile ilgili düzenlemeleri iptal ederken 128. maddeden başka, Anayasa'nın 2 ve 10. maddelerindeki eşitlik ilkesini de dayanak noktası yapmıştır.

Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşit olduğu ve hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, Devlet organları ve idare makamlarının tüm işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları belirtilmiştir. Söz konusu maddede yer alan eşitlik kavramıyla yasa önünde eşitlik, yani hukuki eşitlik kastedilmiştir. Bu ilkeyle bir tek kişiye veya kimi topluluklara, aynı durumda bulunan yurttaşlardan daha çok veya daha geniş hak ve yetkiler tanımak yoluyla yasa karşısında eşitlik ilkesinin çiğnenmesi yasaklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi birçok kararında vurguladığı gibi, yasa önünde eşitlik, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur.³¹ Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Yasa önünde eşitlik, herkesin

²⁴ Waltermann, *Sozialrecht*, s. 161, Rdnr. 320.

²⁵ Jeager/Braun, *Sozialversicherungsrecht und sonstige Bereiche des Sozialrechts*, s. 339.

²⁶ Waltermann, *Sozialrecht*, s. 34, Rdnr. 59.

²⁷ Grillberger, *Österreichisches Sozialrecht*, s. 9.

²⁸ VfGH 1988, ZAS 1988, s. 208.

²⁹ Grillberger, *Österreichisches Sozialrecht*, s. 9.

³⁰ [http://de.wikipedia.org/wiki/Pension_\(Altersversorgung\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Pension_(Altersversorgung)) (15.02.2007).

³¹ Bkz. AYM'nin 17.1.1991 tarihli, E. 1990/27, K. 1991/2 sayılı Kararı, AYMKD, Sayı 27, C. 1, Ankara 1993, S. 136, RG, 19.8.1991,

her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmemekte; birbiriyle aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir.

Kısaca, Anayasadaki eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmasını sağlamak ve yurttaşlara, yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Kanun önünde eşitlik demek bütün yurttaşların hepsinin her yönden aynı hükümlere bağlı tutulmaları demek değildir. Kimi yurttaşların başka hükümlere bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise eşitlik ilkesinin ihlalinden söz edilemez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmiş olmaz.³²

4. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın genel gerekçesinde, Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, hizmet akdine dayalı ücretle çalışanlar, tarımsal işlerde ücretle çalışanlar, kendi hesabına çalışanlar ve tarımsal alanda kendi hesabına çalışanları kapsayan beş ayrı emeklilik rejiminin, aktüeryal olarak hak ve yükümlülüklerin eşit olacağı tek emeklilik rejiminde buluşturulması amaçlandığı belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın iptal talebinde belirttiği gibi "Sosyal devlette sosyal güvenlik sistemi, yalnızca aktüeryal dengeye dayalı bir düzenek olarak oluşturulamaz. Sosyal güvenliği salt aktüeryal denge olgusu düşüncesiyle oluşturmak, "sosyal devlet" ilkesini savsaklamak anlamına gelir ki, bunu, Anayasa'nın 2. maddesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Devletin "sosyal" niteliği, aktüeryal denge ile sosyal devlet ilkesi arasında uyum sağlanmasını; sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan açıkların, başka bir deyişle sosyal güvenlik yükünün gerektiğinde devletçe karşılanmasını zorunlu kılar" .

5. Yargı, akademik ve diğer ilgili çevrelerle yeterli ilişki kurulmadan ve bu çevrelerden görüş alınmadan hazırlanan³³ 5510 sayılı Yasa'nın, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ışığında, belirtilen çevrelerin görüşlerinden de yararlanılıp yeniden ele alınarak, Anayasa'ya uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Anayasa'nın 153 üncü maddesinin son fıkrasındaki düzenlemeye göre, Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar. Bu hüküm gereğince, yasama organı, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarından sonra aynı konuda yeni bir yasa yaparken Anayasa Mahkemesi'nin kararının gerekçesinde gösterilen iptal nedenlerini dikkate almalıdır.

6. "Mevzuatın sadeleştirilmesi ve anlaşılabilir hale dönüştürülmesi" suretiyle sigortalı memnuniyetinin ve katılımının artırılması,

20965; AYM'nin 21.10.1986 t., E. 1986/10, K. 1986/25 sayılı Kararı: AKAD, Mehmet Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, İstanbul 1992, S. 100-116, AYM'nin 6.1.2005 tarih E.2001/479, K. 2005/1 sayılı Kararı, RG, 18.10.2005, 25970.

32 Bkz. Cumhurbaşkanı'nın 5510 s. Yasa'yı geri gönderme gerekçeleri: http://www.cankaya.gov.tr/tr_html/ACIKLAMALAR/10.05.2006-3461.html

33 Bu yasalar için hazırlığın son derece yetersiz olduğu konusunda bkz.: Okur, Sosyal Güvenlik Reformu Yasa Tasarılarına İlişkin Bir Değerlendirme, İstanbul Barosuna sunulan rapor; Okur, Emeklilik Sistemi ve Emeklilik Sigortaları Kurumu Kanun Tasarı Taslağı'na İlişkin Değerlendirme, İstanbul Barosuna sunulan rapor; Okur, Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi, Türk-İş'e sunulan rapor; Alper, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları, s.33-45; Işıkli, Sosyal Güvenliğin Sonu mu? s. 46-52; Sözer, Genel Sağlık ve Emeklilik Sigortası Sistemleri ile Sosyal Yardım ve Hizmetler Kanun Tasarı Tasarıları Hakkında, s.56-60; Tozan, Sosyal Güvenlik Reformu adı altında yapılan düzenlemeler sistemin sorunlarını çözecek mi? s.35-37; Gönencan, Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları, s.38-41; Tunçay, Reform Projesinin Değerlendirilmesi, s.4.17; Ekmeççi, Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı Üzerine, s.9-14; Güzel, Türk Sosyal Güvenlik sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm mü? s. 61-76.

5510 sayılı Yasa'nın hazırlanma gerekçesindeki önemli amaçlardan biridir.

Mevcut sosyal güvenlik sisteminde:

- a) İşçilerin sosyal güvenliği 143 asıl, 47 ek, 90 geçici, 3 ek geçici olmak üzere 236 maddeden oluşan, 1964 tarihli 506 sayılı Sosyal Sigortası Yasası ile,
- b) Memurların sosyal güvenliği (emeklilik açısından), 137 asıl, 78 ek, 217 geçici, 23 ek geçici olmak üzere 455 maddeden oluşan 1949 tarihli 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Yasası ile,
- c) Bağımsız çalışanların sosyal güvenliği, 84 asıl, 21 ek, 24 geçici, 23 ek geçici olmak üzere 152 maddeden oluşan Bağ-Kur Kanunu ile,
- d) Tarım işçilerinin sosyal güvenliği, 33 asıl, 2 geçici olmak üzere toplam 35 maddeden oluşan 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Yasası ile,
- e) Tarımda bağımsız çalışanların sosyal güvenliği, 17 asıl, 2 ek, 3 geçici olmak üzere toplam 22 maddeden oluşan 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Yasası ile düzenlenmektedir.

Beş temel Sosyal Güvenlik Yasası'nın madde sayısı 900'ü bulmaktadır. İlgili diğer yasalar da dikkate alındığında (2829, 3210 s. Yasalar ve primsiz rejim ile ilgili yasalar) toplam madde sayısı 1200'ü bulabilecektir.³⁴

Sosyal Güvenlik Reformu ile,

- a) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, 107 asıl, 13 geçici maddeden olmak üzere toplam 120

madde,

- b) 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Yasası, 45 asıl, 6 geçici maddeden olmak üzere toplam 51 madde,
- c) Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Hakkında Yasa Tasarısı'nın, 77 asıl, 19 geçici madde olmak üzere toplam 96 maddeden oluşması öngörülmektedir.

Bu iki reform yasası ve bir yasa tasarısının toplam madde sayısı 267'dir.

Geçici 2. maddede, bazı maddeleri yürürlükten kaldırılan sosyal güvenlik yasalarına tabi geçen çalışmalar için bağlanacak aylığın nasıl hesaplanacağı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğünden önce 506, 1479, 2925, 2926, 5434 sayılı Yasalara ve 506 sayılı Yasa'nın geçici 20. maddesine tabi sandıklara tabi olanlara bağlanacak aylıklar, "Sigortalının veya iştirakçisinin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen sürelerdeki prim ödeme gün sayılarına veya fiilî hizmet süresine ait aylık; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki kanun hükümlerine göre, aylık talep tarihindeki toplam prim ödeme gün sayısı veya fiilî hizmet süresi üzerinden, bu Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla hesaplanacak aylığının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadarki prim ödeme gün sayısı veya fiilî hizmet süresi ile orantılı bölümü, aylık başlangıç tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile çarpılarak hesaplanır" (geç. m. 2/1- (a)).

Bu düzenlemeye göre eski çalışmalar eski yasalara, yeni çalışmalar yeni yasaya göre

³⁴ Okur, Çok Çatı, Tek Çatı, Yok Çatı, s.3

değerlendirilecek, dolayısıyla eski sosyal güvenlik yasalarının ve yeni sosyal güvenlik yasalarının birlikte uygulanması sonucu doğacaktır. Yani, yaklaşık 1467 (1200+267) maddeden oluşan bir sosyal güvenlik mevzuatının uygulanması fiili durumu ortaya çıkacaktır. Yasa gerekçesinde yer alan, “Mevzuatın sadeleştirilmesi ve anlaşılabilir hale dönüştürülmesi” amacının aksine, sosyal güvenlik mevzuatı daha da karışık ve anlaşılabilir hale gelecek, reformdan beklenen sonuca ulaşamayacaktır.

7. Anayasa Mahkemesi, 5510 s. Yasa'nın en çok tartışılan, emekliliğe hak kazanabilmek için kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaşını doldurmuş olma ve en az 9000 gün prim ödeme şartı getiren 28. maddesinin 2. fıkrasını, genel açıklama bölümünde yer alan gerekçelerle, Yasa'nın 4/1 (c) bendi kapsamına giren sigortalılar yönünden, Anayasa'nın 2., 10. ve 128. maddelerine aykırı bularak iptal etmiş, Yasa'nın m. 4/1- (a) ve 4/1- (b) kapsamına giren sigortalılar yönünden ise kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.

a) Anayasa Mahkemesi, geçici m. 6/7- (a) bendindeki düzenleme ile Yasa'nın 4/1- (a) kapsamındaki sigortalılar yönünden, 9000 gün prim ödeme koşulunun, 1.1.2007 ilâ 31.12.2007 tarihleri arasında sigortalı sayılanlar için 7100 gün olarak, 1.1.2008 tarihinden itibaren sigortalı sayılanlar için ise her takvim yılı başında 7100 güne 100 gün eklenmek suretiyle 9000 günü geçmemek üzere 2026 yılına kadar artırılmasıyla prim koşulunun kademeli şekilde geçişin düzenlendiğini belirterek, “*bu durumda sosyal güvenlik sistemindeki olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacı ile çalışanların emekli yaş haddi ve prim ödeme gün sayılarının*

belirli bir ölçü ve denge gözetilerek yükseltilmesi sosyal güvenlik hakkını ortadan kaldıran veya onu kullanılamayacak ölçüde sınırlayan bir düzenleme olarak nitelendirilemez” sonucuna varmıştır.

b) Anayasa Mahkemesi, bu düzenlemeyle 1479 sayılı Yasa'nın 35. maddesinde de Bağ-Kur sigortalıları için 9000 gün prim gününe karşılık gelen 25 tam yıl prim ödeme koşulunun öngörülmesi nedeniyle, norm ve standart birliğin sağlanması amacına uygun olarak Yasa'nın 4/1- (a) kapsamındaki çalışanlar için de aynı gün sayısındaki prim ödeme koşulunun getirildiğini belirterek bağımsız çalışanlar ile işçileri eşit statüde değerlendirmiştir. Oysa, bağımsız çalışanlar ile işçiler çok farklı çalışma koşullarına tabi olup, eşit statüde değildir.

Yasa'nın 81. maddesinin (b) bendi uyarınca, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının % 20'si olup, bunun % 9'u sigortalı, % 11'i işveren hissesidir. Yasa'nın m. 4/1- (a) bendi kapsamına giren sigortalılar için bu primin %9'u sigortalı tarafından, %11'i işvereni tarafından ödenecektir. Madde 4/1- (b) bendi kapsamına giren sigortalılarda ise, işçi ve işveren sıfatı aynı kişide birleştiğinden bunlar malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları priminin tamamını kendileri ödeyeceklerdir. Görüldüğü gibi, işçinin priminin ödenmesi işverene bağlıdır ve primlerin ödenmesi açısından işçiler ile bağımsız çalışanlar aynı konumda değildir. Öğretide haklı olarak eleştirildiği gibi, işçiler açısından prim ödeme gün sayısının 7000'den 9000'e çıkarılması, sürekli olarak istihdamda kalabilme olanaklarının sınırlı olduğu ülkemiz koşullarına aykırıdır ve ülkemizde giderek yaygınlaşan esnek çalışma şekilleri 9000

günlük prim koşulunun doldurulmasını imkânsızlaştırmaktadır.³⁵

c) Anayasa Mahkemesi kararında ele alınmamış olan, 5510 s. Yasa'nın 28. maddesinin 3. fıkrasında, "*Sigortalılar, ikinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan yaş hadlerine üç yıl eklenmek ve adlarına en az 5400 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla da yaşlılık aylığından yararlanabilirler*" denilerek ileri yaşta kişiler için kolaylaştırılmış emeklilik seçeneğini öngörülmüştür. Bu fıkra göre, kadın ve erkekler için 65 olan emeklilik yaşı 1.1.2048'den sonra kadın ve erkekler için 68'e yükselmektedir.³⁶ Bu düzenleme de Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi"nin 26. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Çünkü, 102 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 26. m.'ne göre, yaşlılık yardımlarının yapılabilmesi için mevzuatla belirlenecek yaş haddinin 65 yaşından yukarı olmaması gerekmektedir.

8. 5510 s. Yasa'nın genel gerekçesinde, genel sağlık sigortası, "kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanmasını sağlayan sağlık sigortasıdır" şeklinde tanımlanmıştır.

a) Anayasa Mahkemesi, genel sağlık sigortasının sağlık hizmetlerini paralı hale getiren düzenlemelerine ilişkin iptal istemlerinin büyük bölümünü reddederken, Anayasa'nın 56. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemede, devletin genel sağlık sigortası kurabileceğinin öngörüldüğünü, ancak bu

maddede Devlete verilen görevin Anayasa'nın 65. maddesinde belirtilen mal kaynakların yeterliliği ölçüsü ile sınırlı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, genel sağlık sigortası ile getirilen sağlık hizmetlerine sağlık hizmeti kullanıcılarının katılımını Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.

b) Sağlık yardımları için sigortalıdan katkı payı alınması, Türkiye'nin onayladığı uluslararası sözleşmelere uygun bulunmuştur. Oysa, 102 sayılı Sözleşmesi'nin 10. maddesinde, sağlık yardımından faydalananlar veya bunların aile reislerinin, hastalık halinde yapılacak sağlık yardımı masraflarına iştirak ettirilebileceği belirtilmekle birlikte, bunun ilgiye ağır bir yük getirmeyecek şekilde tespit edilmesi öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesinin 20.7.1999 tarihli kararında belirtildiği gibi, "*... bir sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan söz edilebilmesi için hakkın özüne dokunmaması, makul ve kabul edilebilir ölçüyü aşmaması gerekir. Başka bir anlatımla, temel hak ve hürriyetler sınırlanırken sınırlama ile öngörülen amaç arasında makul ve adaletli bir denge kurulmalıdır*".³⁷ Bu bağlamda, sağlık yardımlarından faydalanmak için sigortalıdan katkı payı alınması, otelcilik ve öğretim üyesi farkı ödemesi gibi kurallar Anayasa'nın 56 ncı

³⁵ Ekmekçi, *Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı Üzerine*, s.11; Tuncay, *Türk Emeklilik Sisteminde Reform Projesinin Değerlendirilmesi*, s. 9; Caniklioğlu, *Sosyal Sigorta Hakları ve Yükümlülükleri*, s. 172; Okur, *Sosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dalları*, s. 111. *Cumhurbaşkanı'nın Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nı bir daha görüşülmek üzere geri gönderme gerekçesinde de bu husus vurgulanmıştır: "İşçiler için prim ödeme gün sayısının 7000'den 9000 güne çıkarılması, Türkiye gerçekleriyle bağdaşmadığı gibi, esnek çalışmanın, sendikasılaştırmanın, kayıtdışı çalıştırmanın ve yoğun işsizliğin yaşandığı ülkemizde 9000 prim ödeme günü gerçekçi görünmemektedir"*, (http://www.cankaya.gov.tr/tr_html/ACIKLAMALAR/10.05.2006-3461.html).

³⁶ Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz.: Okur, *Sosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dalları*, s. 111; Caniklioğlu, *Sosyal Sigorta Hakları ve Yükümlülükleri*, s. 172.

³⁷ E.1999/1, K.1999/33, k.t.20.7.1999, AMKD Sayı:36, s.579.

maddesindeki Devlet'in "herkesin yaşamını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak" yükümlülüğüyle de bağdaşmamaktadır. İptal talebinde belirtildiği gibi "Bir insanın, insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi içinde yaşayabilmesi için gerekli diğer bir koşul da, hastalandığında tedavi olabilmesidir".³⁸

9. 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası, 1479 sayılı Bağ-Kur Yasası, 5434 sayılı Emekli Sandığı Yasası, 2926 sayılı Tarım Bağ-Kur Yasası, 2925 sayılı Tarım İşçileri Yasası'nın çoğu maddesi³⁹ ile 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Yasa'nın yürürlükten kaldırılması öngörülmüştü (5510 s. Y. m. 106/1,2,4,5,6,8). 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesi 1.7.2007 tarihine ertelendiğinden, bu yasalar da 1.7.2007 tarihine kadar yürürlükte kalacaklardır. Hatta, 5434 sayılı Yasa ile 2829 sayılı Yasa, 1.7.2007 tarihinden sonra da yürürlüklerini sürdüreceklerdir. Zira, Anayasa Mahkemesi bu yasaları yürürlükten kaldıran 5510 s. Yasa'nın 106. maddesinin (5) ve (8) numaralı bentlerini iptal etmiştir.

10. Sosyal güvenlik reformunun bugünkü durumunu değerlendirdiğimizde, tek bir kurumun, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun mevcut olduğunu ve beş ayrı sosyal güvenlik yasasının (506, 1479, 5434, 2925, 2926) yürürlükte olduğunu görüyoruz. Zira, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Yasası'nın 20 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte⁴⁰ mevcut sosyal güvenlik kurumları (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı) tek çatı altında birleşmiş ve bu yasayla ilgili iptal davası da açılmadığı için bu Yasa'nın uygulanması kesinleşmiştir. Bu beş ayrı sosyal güvenlik

yasalarıyla ilgili işlemler bu Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yerine getirilmektedir. Sosyal Güvenlik Reformunun, Sosyal Güvenlik Kurumu Yasası ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası dışında üçüncü ayağını oluşturacak ve sistemi tamamlayacak olan Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Hakkında Yasa Tasarısı⁴¹ Primsiz Ödemeler Yasası Tasarısı konusunda değişik çalışmalar olmakla birlikte, henüz TBMM'ne gönderilmiş bir tasarı bulunmamaktadır. Primsiz rejimle ilgili mevcut tüm yasal düzenlemeler de aynen yürürlükte olduğu gibi, 5502 sayılı Kanunun 15.maddesinde "Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğüne" yer verilmiş, görevleri de maddenin a,b,c,ç bentlerinde gösterilmiştir. Ancak bu görevler değişik yasalarla değişik kurumlara dağıtılmış olan tüm sosyal yardım, sosyal hizmet ve primsiz ödemeleri kapsamamaktadır. Sonuç olarak, reformun başarıya ulaşması için bu üç Yasa'nın aynı anda yürürlüğe girmesi gerekirdi.

Kanımızca, Anayasa Mahkemesi iptal kararından sonra, reformun temel amacı olan, tüm sosyal güvenlik kurumlarını tek çatı altında tek yasa ile birleştirmek hedefinin gerçekleşemeyeceği ortaya çıkmıştır. Reformla gelen son noktada, sadece tek çatı amacına ulaşılmıştır. Tek yasa hedefinin ise, 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Yasa ile 5434 sayılı Emekli Sandığı Yasası'nın yürürlüklerini sürdürmeye devam edecekleri göz önünde tutulduğunda, gerçekleşmesi mümkün görülme-

38 Milletvekillerinin iptal talebi ve orada atıf yapılan, Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, s.145.

39 1 ila 5. maddeleri ve 13 ila 17. maddelerinin yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir (m. 106, 6. bent).

40 RG. 20.5.2006, 26173. 5502 sayılı Yasa'nın 44. maddesine göre: "Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer".

41 Primsiz Ödemeler Yasası Tasarısı, son olarak Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Hakkında Yasa Tasarısı adını almıştır.

mektedir.

Anayasa mahkemesi'nin iptal kararındaki gerekçeler ve 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe gireceği tarihin çok yakın oluşu (1.7.2007) göz önünde bulundurulduğunda, 5510 sayılı Yasa'nın ilk kısmı (1 ila 59. maddeler, Genel Sağlık Sigortasına kadar olan kısım) çıkarılıp, onun yerine şimdiki 506, 5434, 1479 sayılı Yasalar yürürlükte kalıp, üç farklı çalışan grubuna üç farklı rejim uygulanırsa, yapılmak istenen reformun Anayasa'ya uygun hale geleceği ve reformdan beklenen amacın da gerçekleşeceği kanaatindeyiz. Anayasa Mahkemesinin iptal kararına uygun gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra, 5510 sayılı Yasa'nın "Genel Sağlık Sigortası Yasası" olarak yürürlükte bırakılması, toplumdaki herkesin sağlık güvencesine kavuşturulması hedefinin gerçekleşmesi açısından

isabetli olacaktır.

İptal kararı ile birlikte kamu görevlileri genel sağlık sigortasının da kapsamından çıkarılmışlardır. Kanımızca, karşı oy yazısında da belirtildiği gibi,⁴² memurlar ve diğer kamu görevlileri yönünden sağlık hizmetleri, bu konunun özel olarak yer aldığı Anayasa'nın 56. maddesi temel alınarak yasa ile düzenlenebileceği gibi, genel olarak memurların statülerinin, hak ve yükümlülüklerinin yer aldığı 128. madde uyarınca yürürlüğe konulan yasalarda da düzenlenebilir. Ancak, muayene ve tedavi sonrası kullanılması gereken hastalık izni, tekrar göreve başlanılması gibi hususların statü yasalarının kapsamında olması gerekir. Nitekim, 5510 sayılı Yasa'da da bu konulara yer verilmediği ve statü yasalarındaki ilgili hükümlerin yürürlükten kaldırılmadığı görülmektedir.

⁴² Tülay Tuğcu, Haşim Kılıç, Sacit Adalı, A. Nemci Özler ve Serruh Kaleli'nin karşı oy yazısı.

KAYNAKÇA

- Akın, L. (2004), “*Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Tek Çatı Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme*”, Türk-İş D., Temmuz-Ağustos, s.61-66.
- Akın, L. (2006), “*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler*”, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı: 1, 26-49.
- Aliefendioğlu, Y. (1996), Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Ankara.
- Alper, Y. (2004), “*Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları*”, Türk-İş D., Temmuz-Ağustos, s.33-45.
- Alper, Y. (2006), “*Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve Kurumsal Değerlendirme Analizi*”, Mercek, Temmuz, s.40-55.
- Arıcı, K. (2006), “*Sosyal Yardımlar ve Primsiz Ödemeler Kanunu Tasarısı'nın Genel İlkeleri, İşleyişi, Yeterliliği Sorunu*”, Mercek, Temmuz, s.112-122.
- Başterzi, F. (2006), “*Türk Emeklilik Sisteminde Reform*”, Mercek, Temmuz, s.183-197.
- Başterzi, F. (2006), Yaşlılık Sigortası, TİSK Yayınları, Yayın No:275, Ankara.
- Caniklioğlu, N. (2006), “*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısına Göre Sosyal Sigorta Hak ve Yükümlülükleri*”, Galatasaray Üniversitesi-İstanbul Barosu Sempozyumu, İş Hukuku Uygulama Sorunları ve Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma, İstanbul (Sosyal Sigorta Hak ve Yükümlülükleri).
- Caniklioğlu, N. (2006), “*5510 Sayılı Kanuna Göre Malullük Aylığı*”, Sicil D., Eylül, s. 145-161.
- Çelik, A. (2006), “*Sosyal Güvenlik Reformunun Gereçekleri ve Gerçekler*”, Tes-İş Dergisi, Kasım, s. 53-59.
- Centel, T. (2004), Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri, MESS Yayın No: 428, İstanbul.
- Dalbay, Ö. (2006), “*Sosyal Sigortalar Kurumu'na (SSK) Tabi Çalışanlar Açısından Yeni Sosyal Güvenlik Sisteminin Değerlendirilmesi*”, Mercek, Temmuz, s.56-62.
- Dupeyroux, J.-J./ Prétot, X. (2000), Sécurité sociale, éd. 10, Paris.
- Ekmekçi, Ö. (2005), “*Emeklilik Sigortası Kanunu Tasarısı Taslağı Üzerine*”, Toprak İşveren D., Mart , s.9-14.
- Gerek, N. (2005), “*Sosyal Güvenlik Reformu mu, Yoksa Sosyal Güvenlik Çıkmazı mı?*”, TÜHİS, Kasım, s.1-20.
- Gönencan, Z. (2005), “*Sosyal Güvenlik Sistemimizde Reform Arayışları*”, İşveren D., Kasım, s.38-41.
- Grillberger, K. (2005), Österreichisches Sozialrecht, 6. Aufl., Wien, NewYork.
- Güzel, A. (2005), “*Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm mü?*”, Çalışma ve Toplum, Sayı:4, s. 61-76.

Güzel, A./Okur, A. R. (2004), Sosyal Güvenlik Hukuku, 10. Bası, İstanbul.

Işıklı, A. (2004), “*Sosyal Güvenliğin Sonumu?*”, Türk-İş D., Temmuz-Ağustos, s.46-52.

Jaeger, Horst/Braun, Hans- Dieter, Sozialversicherungsrecht und sonstige Bereiche des Sozialrechts, 12. Aufl., Berlin 2005.

Kılıçdaroğlu, K. (2004), “*Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılanması*”, Türk-İş D., Temmuz-Ağustos, s.26-32.

Okur, A. R. (2005), Sosyal Güvenlik Reform Yasa Taslaklarına İlişkin Bir Değerlendirme, İstanbul Barosuna sunulan rapor, İstanbul.

Okur, A. R. (2003), Emeklilik Sistemi ve Emeklilik Sigortaları Kurumu Kanun tasarı Taslağı'na İlişkin Değerlendirme, 2003 tarihli Kanun hakkında İstanbul Barosuna sunulan rapor.

Okur, A. R. (2004), Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Önerisi Konusundaki Görüşlerimiz, 9-10 Eylül 2004, Türk-İş'e sunulan rapor.

Okur, A. R. (2005), “*Sosyal Güvenlikte Neler Oluyor*”, Güncel Hukuk, Şubat, Sayı 14.

Okur, A. R. (2006), “*Sosyal Güvenlik Reformu: Uzun Dönemli Sigorta Dalları*”, Çalışma ve Toplum, Sayı:1, s.106-146.

Okur, A. R. (2006), “*Sorunları ile Gelen Reform*”, Mercek, Temmuz, s.17-30.

Okur, A. R. (2003), “*Hastalık Sigortasına İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararları*”, Binyılların Kavşağında Türkiye'nin Toplumsal Gerçekleri, Cilt I, Tekgıda İş Sendikası Yayını, s. 152-153.

Okur, A. R. H. Ergin, (2006), “*Tek Çatı Tek*

Yasadan, Tek Çatı Çok Yasaya”, İşveren D., Aralık, s. 32-39.

Okur, A. R. H. Laçiner, (2006), “*Reform Sonrasında Yaşlılık Aylığı Koşulları*”, Tes-İş D., Kasım, s. 66- 75.

Serdaroğlu, A. (2007), “*Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı, Sosyal Güvenlik ve Siyasal Rejim Sorunu*”, Mercek D., Ocak, s. 49-55.

Sözer, A. N. (2004), “*Genel Sağlık ve Emeklilik Sigortası Sistemleri ile Sosyal Yardım ve Hizmetler Kanun Tasarı Taslakları Hakkında*”, Türk-İş D., Temmuz-Ağustos, s.56-60.

Sözer, A. N. (2006), “*5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Sosyal Sigortalar İlişkin Hükümleri Üzerine (506 SK. Bakımından Kısa Bir Değerlendirme)*”, Mercek, Temmuz,s.127-143.

Sözer, A. N. (1989), “*Sosyal Sigortalarda Kazanılmış Hakların Korunması üzerine Bir İnceleme (Süper Emeklilikte Son Durum)*”, İstanbul Barosu Dergisi, s. 541-593.

Şakar, M. (2006), “*SSK'luların Adı “4/a'lı” Oldu*”, Mercek, Temmuz, s.86-100.

Tozan, C. (2005), “*Sosyal Güvenlik Reformu Adı Altında Yapılan Düzenlemeler Sistemin Sorunlarını Çözecek mi?*”, İşveren D., Kasım, s.35-37.

Tuncay, C. (2005), “*Türk Emeklilik Sisteminde Reform Projesinin Değerlendirilmesi*”, Çimento İşveren, Mart, s.4-17.

Waltermann, R. (2005), Sozialrecht, 5. Aufl., Heidelberg.